

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

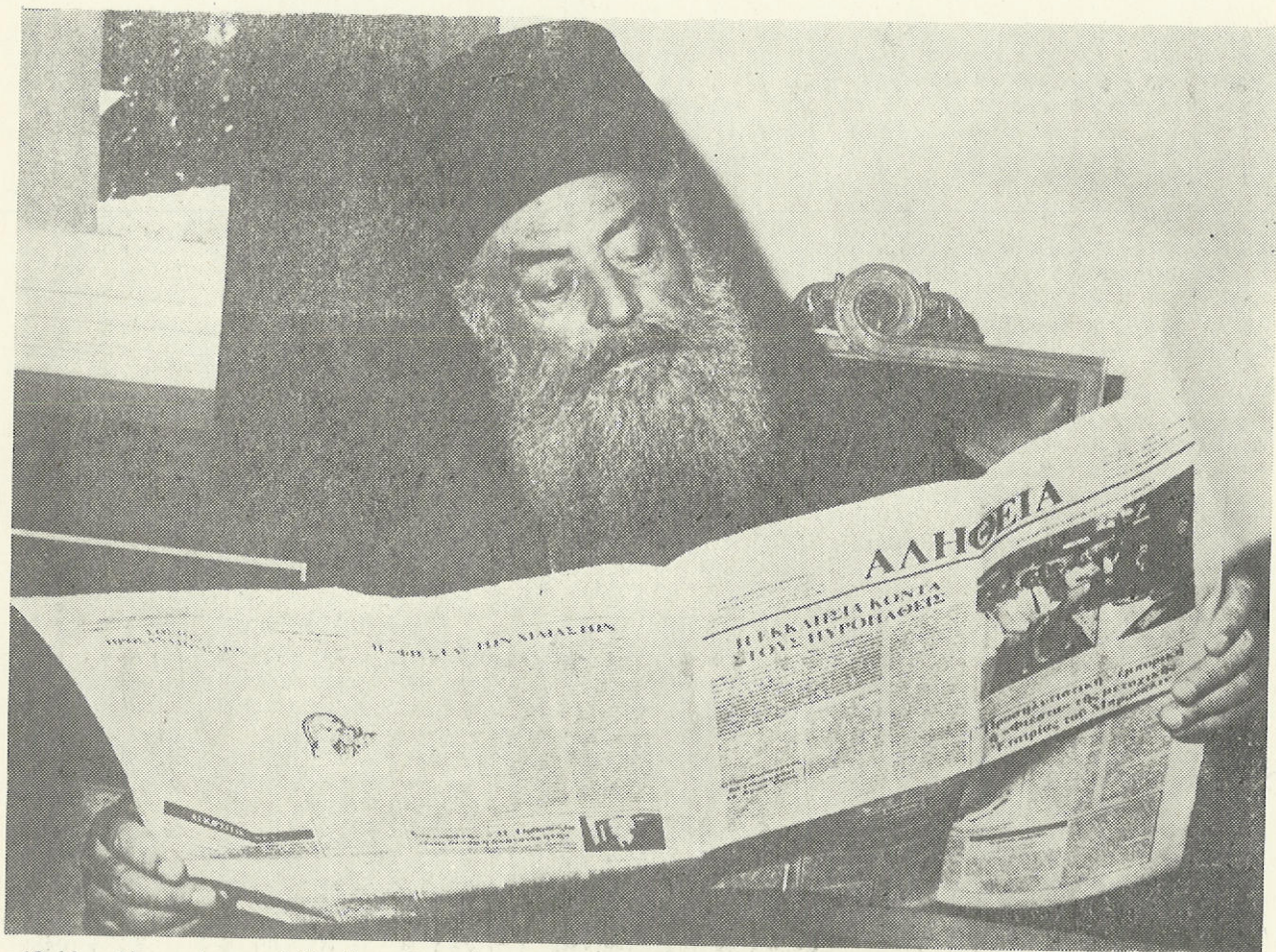
ΕΤΟΣ ΛΔ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1986

ΑΡΙΘ. 18

ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ»

Ο Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Σεραφεῖμ, πού περιβάλλει μέ τή μέριμνά του τήν «Ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια», διαβάζει ἓνα ἀπό τὰ φύλλα της.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὁ Παν. Τρεμπέ-
λας ὡς πρότυπο Θεολόγου. — Μητροπ. Πατρῶν Νι-
κοδήμου, Θεομητορικὸν Ἑορτολόγιον. — Μητροπ.
Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἀντωνίου, Περί τοῦ
ἐπὶ γῆς ἔργου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. — Ἰωάν. Φουν-
τούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ
ἄλλες ἀπορίες. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου,
Γνώρισε τὸν ἑαυτό σου... — Ἀρχιμ. Νικ. Πρωτο-

παπᾶ, Πρωτ. Ἰωάννης Ράμφος (1903 - 1986). —
Πρωτοπρ. Νικ. Γ. Σκιαδαρέση, Νεανικὸ μήνυμα
εἰρήνης ἀπ' τὴν Τήνο. — Χρυσ. Ἰ. Νεαμονιτά-
κη, Ἀνθὲς εὐλαθείας στὴν πόλιν τῶν ὁνείρων μας. —
Ἐπίκαιρα. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Εἰδή-
σεις πού ἐνδιαφέρουν τοὺς Ἐφημερίους. — Νέοι συν-
ταξιούχοι τοῦ TAKE.

Ο ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ ΩΣ ΠΡΟΤΥΠΟ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

(Λόγος πρὸς τὰ μέλη τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ καὶ τοὺς φοιτητὲς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ποὺ ἐκφωνήθηκε τὴν 23ῃ Ὀκτωβρίου 1986 στὸ Παρεκκλήσιο τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κατὰ τὴν πρώτη Θεία Λειτουργία τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1986-1987. Ἡ Θεία αὐτὴ Λειτουργία συνδέθηκε μὲ τέλεσι Μνημοσύνου ὑπὲρ τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ τῆς Σχολῆς Παναγιώτου Τρεμπέλα ἐξ ἀφορμῆς τῆς συμπληρώσεως ἑκατὸν ἐτῶν ἀπὸ τῆ γέννησί του. Κατὰ τὴν τέλεσι τῆς ἀναιμάκτου θυσίας καὶ τοῦ μνημοσύνου προέστατο ὁ Καθηγητὴς τῆς Σχολῆς Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἀνδρουῆς κ. Ἀναστάσιος, περιστοιχούμενος ὑπὸ πολλῶν συλλειτουργῶν φοιτητῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, καὶ ἔφαλλε χορωδία φοιτητῶν καὶ μελῶν τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῆς Σχολῆς ὑπὸ τῇ Διεύθυνσι τοῦ νέου Ἀναπληρωτοῦ Καθηγητοῦ τῆς Σχολῆς κ. Γρηγορίου Στάθη. Ὁ ἐπιμνημόσυμος λόγος, ποὺ ἐκφωνήθηκε ἀπ' τὸν Καθηγητὴ Εὐάγγελου Δ. Θεοδώρου, εἶχεν ὡς ἐξῆς:)

Θεοφιλέστατε,
Σεβαστοὶ Πατέρες,
Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

Κατὰ τὴ σημερινὴ ἡμέρα συμπληρώνονται ἀκριβῶς ἑκατὸν χρόνια ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς γεννήσεως τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ τῆς Σχολῆς μας Παναγιώτη Τρεμπέλα. Τὸ ἱερὸ Μνημόσυνο, ποὺ θὰ ἀκολουθήσῃ, εἶναι ἀφιερωμένο στὴ μνήμη τοῦ μεγάλου αὐτοῦ διδασκάλου. Ἡ ἑκατονταετηρίς αὐτῇ — κατ' εὐτυχὴ συγκυρίαν — συμπίπτει πρὸς τὴν πρώτη εὐχαριστιακὴ σύναξιν τῆς Σχολῆς μας κατὰ τὸ νέο ἀκαδημαϊκὸ ἔτος. Ἡ πρώτη αὐτὴ λατρευτικὴ σύναξις εἶθισται κάθε χρόνο νὰ εἶναι μιὰ εὐκαιρία αὐτοκριτικῆς καὶ ἀνανεώσεως τοῦ προσανατολισμοῦ καὶ τῆς αὐτοσυνειδησίας, ποὺ πρέπει νὰ ἔχουμε ὡς διάκονοι τῆς ἱερῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης. Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴ θὰ ἠμποροῦσε ἄριστα νὰ μᾶς προσανατολίσῃ σήμερα τὸ θαυμάσιο πρότυπο τοῦ αἰοδίμου θεολόγου Παναγιώτη Τρεμπέλα. Γι' αὐτὸ σήμερα, ἀντὶ ἄλλης ὁμιλίας, ἢς ἐπιτραπῇ στὸν ὁμιλοῦντα νὰ ὑπενθυμίσῃ μερικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ πνευματικοῦ πορτραίτου του (Περὶ σφόδρα λεπτομέρειες θὰμποροῦσε νὰ ἀντλήσῃ ὁ ἀναγνώστης στὰ ἐξῆς δημοσιεύματα: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Παναγιώτης Ν. Τρεμπέλας — Σπουδαί, τίτλοι, δρᾶσις, δημοσιεύματα, ἐν Ἀθήναις 1971. Τοῦ ἰδίου,

Παναγιώτης Ν. Τρεμπέλας — Ἐπικήδειος Λόγος Ἀθήνα, 1978).

Ὁ Π. Τρεμπέλας ξεκίνησε ἀπ' τὰ — ἡλιόλουστα καὶ σκεπασμένα μὲ ἔλατα — ψηλὰ βουνὰ τῆς Στεμνίτσας καὶ ἐπὶ ἐνενήντα ἕνα ὁλόκληρα χρόνια ὡς φωτεινὸ μετέωρο σελάγισε πάνω ἀπ' τοὺς ὀρίζοντες τῆς πατρίδας μας καὶ ἔστειλε τὶς ἐξαίσιες ἀνταύγειες καὶ μαρμαγυρὲς του ὄχι μόνο σὲ κάθε γωνιά τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου, μὰ καὶ σὲ ὁλόκληρην τὴν Ὀρθοδοξίαν καὶ τὴν Χριστιανικὴ Οἰκουμένη, γιὰ νὰ σβήσῃ στὸ τέλος ἡρεμα καὶ εἰρηνικὰ σ' ἕνα δωμάτιο τοῦ Ἰνστιτούτου «Ἅγιος Σάββας», ἀφοῦ μεταμόρφωσε καὶ τὸ δωμάτιο αὐτὸ σὲ φωτεινὴ ἐστία ἀκτινοβολίας τόσο τῆς θερμῆς ἀγάπης του πρὸς τὸν Χριστό, τοῦ Ὁποίου τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα κοινώνησε πολλὰς φορὲς, ὅσο καὶ τῆς μεταδιδομένης στοὺς ἐπισκέπτες πεποιθήσεώς του γιὰ τὴν τελικὴ νίκη τοῦ Ἀναστάντος Σωτῆρος ἐναντίον τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους καὶ τοῦ κακοῦ.

Ἡ Χριστοκεντρικότης ἦταν στὴ ζωὴ καὶ δρᾶσιν τοῦ Τρεμπέλα τὸ ἐνιαῖο ρυθμιστικὸ καὶ ἐνοποιοῦ κέντρο τῆς ὅλης προσωπικότητός του, ἡ μυστικὴ «ἐντελέχεια», ποὺ ἐμψύχωνε καὶ ζωοποιοῦσε τὴν «ἀπὸ ὄρθρου βαθέος μέχρι νυκτός» ἀκούραστη δραστηριότητά του, ὁ μυστικὸς ἐκεῖνος καυστήρας, ποὺ πυροδοτοῦσε κι ἀνέφλεγε ὅλες τὶς ἐξαίρετες δυνάμεις τῆς ψυχῆς του καὶ τὶς συνένωνε σὲ μιὰ ὁλότητα, ἡ ὁποία παρουσίαζε τὴν «ἀπόδειξιν Πνεύματος καὶ δυνάμεως» (Α' Κορ. β', 4) καὶ διεπόταν ἀπ' τὸ σύνθημα «Τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστὸς» (Κολ. γ', 11).

Ὁ ἀειμνήστου Τρεμπέλας, μετὰ τὸ πέραν τῶν θεολογικῶν του σπουδῶν, δὲν μετέβη στὴν Ἑσπερίαν πρὸς μετεκπαίδευσιν καὶ διεύρυνσιν τῶν σπουδῶν του. Παρὰ ταῦτα, μὲ τὴν ἐκμάθησιν καὶ ἀπρόσκοπτην χρῆσιν τῆς γαλλικῆς καὶ ἀγγλικῆς,μποροῦσε νὰ παρακολουθῇ τὴ διεθνὴ θεολογικὴ σκέψιν καὶ βιβλιογραφίαν. Τὸ 1918 σὲ ἡλικίαν 32 ἐτῶν ψηφίσθηκε ὁμόφωνα ἀπ' τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἑκτακτὸς καθηγητὴς γιὰ τὴν ἔδραν τῆς Ἱστορίας τῶν Ὁμολογιῶν (Συμβολικῆς), χωρὶς ὅμως νὰ πραγματοποιηθῇ ὁ διορισμός του. Τὸ 1939 ἐξελέγη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἔδρας τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας στὴν ἴδια Σχολή, στὴν ὁποία γιὰ ὀρισμένο χρόνον δίδαξε κατ' ἀνάθεσιν καὶ τὰ μαθήματα τῆς Ἑγκυκλοπαιδείας τῆς Θεολογίας, τῆς Ἀπολογητικῆς καὶ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου. Τὸ 1957 κατετάγη στὴν τάξιν τῶν ὁμοτίμων καθηγητῶν. Πρὶν ἀπὸ εἴκοσι περίπου

ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΟΝ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ

Α' ΕΟΡΤΑΙ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ (*)

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

Ι. Η «ΜΥΡΤΙΔΙΩΤΙΣΣΑ» (24 Σεπτεμβρίου)

ΑΝΕΥΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΣ

«... Ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν» (Κολ. 3,10).

Πολλαὶ ἱερὰ εἰκόνες τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἀνευρέθησαν, εἰς διαφόρους τόπους, κατὰ τρόπον θαυμαστὸν καὶ ἀποκαλυπτικόν. Μεταξὺ αὐτῶν καταλέγεται ἡ πάνσεπτος Εἰκὼν τῆς Παναγίας «Μυρτιδιώτισσας», θεωρουμένη ἀνεκτίμητον καὶ πολύτιμον κειμήλιον καὶ καύχημα τῶν Κυθέρων καὶ τιμωμένη εὐρύτατα — ὅχι μόνον ἐπιτοπίως — δι' εἰδικῆς ἐορτῆς (24 Σεπτεμβρίου), τὴν τεσσαρακοστὴν

* Τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν θαυμάτων καὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, καὶ τῶν ἀντιστοιχῶν κατὰ τόπους ἐορτῶν καὶ Προσκυνημάτων Αὐτῆς, δὲν ἐπιτρέπουν νὰ ἐκταθῶμεν εἰς ἀνάλογον πλῆθος εἰδικῶν κατὰ περίπτωσιν ὁμιλιῶν. Ὅθεν ἀριούμεθα ἐνταῦθα εἰς τέσσαρας ἐνδεικτικὰς ὁμιλίας, ἀναφερομένας 1) εἰς τὰς εὐρέσεις εἰκόνων τῆς Θεομήτορος, 2) εἰς τὰς φερομένας θαυματουργοὺς εἰκόνας Αὐτῆς, 3) εἰς τὰς χαρακτηριστικὰς προσωποποιήσεις Τῆς, καὶ 4) εἰς τὰς τοπικὰς θεομητορικὰς ἐορτάς.

ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (15 Αὐγούστου).

1. Τὸ ἱστορικὸν τῆς ἀνευρέσεως τῆς ἱερᾶς ταύτης Εἰκόνος εἶναι ἀπλοῦν καὶ χαρακτηριστικόν. Ἀνάγεται εἰς τὸν ΙΔ' αἰῶνα. Ἐνας ἀγαθὸς ποιμὴν ἐβοσκει τὰ πρόβατά του εἰς τὸν τόπον ὅπου σήμερα ὑψώνεται ἡ φερώνυμος Μονὴ καὶ τὸ ἱερὸν Προσκύνημα τῆς Παναγίας τῶν «Μυρτιδιῶν». Ὁ τόπος ἦτο ἐρημος τότε, ἀλλὰ κατάφυτος ἀπὸ «μυρτιῶν». Εἰς ἓνα δὲ θάμνον μυρτιᾶς, κάποια ἐπίμονος προσπάθεια βόσκοντας προβάτου ἔφερε τὰ βήματα τοῦ βοσκοῦ ἐκεῖ. Καὶ μὲ κάποιο σκάλισμα πού ἔκανε εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ἐφάνη ὅτι κάτωθεν ὑπῆρχε τὸ σπουδαῖον εὑρημα· ἡ ἱερὰ Εἰκὼν τῆς Παναγίας μετὰ τοῦ Θείου Βρόφους καὶ δύο ἀγγέλων ἐκατέρωθεν. Ἡ ἀποκαλυφθεῖσα Εἰκὼν ἀνεδύθη εὐλαβῶς. Καί, ὅπως ἦτο ἐπόμενον, ἐγένεν αἰτία νὰ ἀνεγερθῇ ἐκεῖ μικρὸς ναῦσκος, ἀρχικῶς, διὰ νὰ ἐναποτεθῇ τὸ ἱερὸν Κειμήλιον. Βαθυμυθὸν δὲ ἐξειλίχθη εἰς σεβασμίαν Μονὴν καὶ Προσκύνημα.

2. Ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἠθέλησε νὰ χάριση εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν νῆσον τῶν Κυθέρων μίαν ἰδιαίτην

χρόνια ἀναγορεύθηκε ἐπίτιμος διδάκτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, πρὶν δὲ ἀπὸ δέκα περίπου χρόνια ἀνακηρύχθηκε ἐπίτιμος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ἡ δρᾶσις τοῦ Παναγιώτου Τρεμπέλα συνδέθηκε στενὰ μὲ τὶς ἀδελφότητες «Ζωὴ» καὶ «Σωτήρ», τῶν ὁποίων τὸ ἔργο θὰ κριθῇ ἀπ' τὴν ἀδέκαστη καὶ δίκαιη κρίσι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, ἡ ὁποία δὲν κρίνει τὰ πρόσωπα καὶ τὶς πνευματικὲς κινήσεις ὑπὸ τὴν περιορισμένην ὀπτικὴν γωνίαν προσωπικῶν συναρτήσεων, συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν, ἀλλ' ὕστερ' ἀπ' τὴν ἀντικειμενικὴν ἐκτίμησιν τῶν γενεσιουργῶν αἰτίων, τῶν πολυπλόκων διασυνδέσεων καὶ τῶν ποικίλων ἐπιπτώσεων καὶ συνεπειῶν τῶν ἐκδηλώσεών τους, ὡς καὶ σύμφωνα πρὸς τὸ κατὰ πόσον δεσπάζει ὡς κριτήριον τῆς δράσεως τὸ πρωτεῖον τοῦ Ὁλοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι σ' ὅποιο δῆποτε μέρος αὐτῆς.

Στενὰ συνδεδεμένη πρὸς τὴν δρᾶσιν τοῦ Τρεμ-

πέλα στὶς ἀδελφότητες ὑπῆρξε ἡ ἐντατικὴ ἐνασχόλησις του στὴ διακονίαν τοῦ θείου κηρύγματος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κηρυγμάτων του ἀνέρχεται σὲ πολλὰς χιλιάδας. Ὁ ὁμιλῶν ὡς μαθητὴς καὶ ὡς φοιτητὴς ἐξ αὐτοψίας καὶ αὐτηκοῖας γνώρισε τὸν γοητευτικὸν καὶ συναρπαστικὸν παλμὸν ἀναριθμῶν κηρυγμάτων του, πού διακρίνονταν πάντοτε γιὰ τὴν θαυμάσια ψυχολογικὴν τὸν ἐμβάθυνσιν, γιὰ τὸν ἐποπτικὸν καὶ πρακτικὸν χαρακτῆρα τους, γιὰ τὴν χρῆσιν τῆς ὁμιλουμένης ζωντανῆς γλώσσας καὶ γιὰ τὸν φυσικὸν χρωματισμὸν τῆς ἐκφωνήσεως, πού δὲν εἶχε ἐν ὀνόματι διῆεν τῆς ἀπλότητος ἀποκοιμιστικῆς μονοτονίας, μὰ σύμφωνα μὲ τοὺς λόγους στὸ κύκνειον ἄσμα τοῦ Μωϋσέως παρουσιαζόμενον ἄλλοτε μὲν ὡς «δρόσος» ἢ «ὥσει νιφετὸς ἐπὶ χόρτον», ἄλλοτε δὲ ὡς «ὕετός» ἢ «ὄμβρος ἐπ' ἄγρωσιν» (Δευτ. λβ', 1-2), σὲ μερικὰς δὲ περιπτώσεις ὡς ἀφυπνιστικὴ γιὰ τὶς συνειδήσεις ἀστραπὴ ἢ βροντὴ, μὰ ποτὲ ὡς καταστρεπτικὸν χαλάζι.

(Ἐπεταὶ τὸ τέλος)

εὐλογία, μὲ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς σεπτῆς Εἰκόνης. "Ὅταν δὲ ὁ Πανάγαθος ἡδόκησε νὰ συμβοῦν ἐκεῖ ἀλλεπάλληλα θαύματα τῆς Παναγίας, καὶ δὴ μία ἐντυπωσιακὴ θεραπεία παραλύτου, ἐπηκολούθησεν ἔκτοτε συρροὴ προσκυνητῶν, καὶ ἡ Ἐκκλησία ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ καθιερώσῃ τὴν παροῦσαν ἐορτὴν, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ πρώτου θαύματος, τ.ἐ. τῆς θαυμαστῆς εὐρέσεως τῆς ἁγίας Εἰκόνης, καὶ ὅσων ἄλλων θαυμάτων κατὰ καιροὺς ἐπεφύλαξεν ἡ Παναγία εἰς τοὺς εὐλαβεῖς προσκυνητάς, τοὺς ἐκεῖ προστρέχοντας καὶ ἐπικαλουμένους Αὐτήν.

Κατὰ τὴν διαδρομὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, πολλὰ τοιαῦτα ἑορταὶ ἀνευρέσεως ἱερῶν Εἰκόνων πανηγυρίζονται, ἅλλαι μὲν ὡς τοπικαί, καὶ ἅλλαι ὡς γενικώτερον γνωστὰ καὶ τιμώμεναι δι' ἱερῶν ναῶν καὶ ὕμων καὶ ᾠδῶν πνευματικῶν.

Ἀποτελεῖ τοῦτο ἱερὸν ἔθος τῆς ὀρθοδόξου λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐὰν αἱ κοσμικαὶ συνήθειαι δὲν παραλείπουν ποικίλους κοσμικοφρονας ἑορτασμοὺς ἀπιθάνων πολλάκις γεγονότων, ἡ δημιουργοῦν τεχνητὸν κλίμα «ἐορτῆς», διὰ νὰ εὐφρανθοῦν οἱ προβάλλοντες καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὴν οἰανδήποτε ἐπιτόπιον παραγωγὴν καὶ ἐὰν ἡ ἱστορικὴ μνήμη καὶ ἡ ἐθνικὴ συνειδήσις ἐπιβάλλουν ἄξιους ἑορτασμοὺς ἐθνικῶν ἐπετείων, εἰς τοπικὴν ἢ πανεθνικὴν κλίμακα, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑστερήσῃ ἡ Ἐκκλησία, προκειμένου νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὸ πηγαῖον αἶσθημα τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ καλλιεργῇται τοῦτο εἰς βάθος, ἀναρριπιδόμενον καὶ ἀναζωπυρούμενον ἐξ ἀφορμῆς σημαντικῶν γεγονότων τῆς ζωῆς, εἴτε τῆς τοπικῆς εἴτε τῆς ὅλης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

3. Πολὺ συμβάλλουν τὰ τοιαῦτα γεγονότα εἰς τὴν πνευματικὴν μας πρόοδον. "Ὅπως λέγει, διὰ τοῦ Ἀπ. Παύλου, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, τὸν χριστιανικῶς καλλιεργημένον ἄνθρωπον τὸν διακρίνομεν ὡς ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν» (Κολ. 3,10).

Ὑπαίνισσεται σαφῶς ὁ θεὸς Ἀπόστολος ὅτι ὁ Δημιουργὸς Θεὸς καὶ πλάστης τοῦ ἀνθρώπου «κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν» (Γεν. 1,26). Καὶ ἀποτελεῖ, ἐπομένως, ἐποπτικὴν διδασκαλίαν τοῦ Θεοῦ ἡ διὰ μέσου τῆς (ἀνευρέσεως) ἱερᾶς εἰκόνης παρακίνησις καὶ προώθησις τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀναζητήσῃ καὶ νὰ (ἐπαν)εὐρῇ «ἐν ἑαυτῷ» τὴν φθαρεῖσαν καὶ ἀπολεσθεῖσαν διὰ τῆς ἁμαρτίας θεῖαν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν προσέδωκεν εἰς τὸ κορυφαῖον ἐπὶ γῆς δημιούργημα Του ὁ Θεός, τὸν ἄνθρωπον. Θέλει νὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ ἀποκατασταθῶμεν εἰς τὸ ἀρχαῖον κάλλος τῆς θείας εἰκόνης. «Ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα...» (Ἐφεσ. 4,24). Νὰ ἐπανευρώμεν τὸ «κατ' εἰκόνα» ἀμόλυντον καὶ ἀδιάφθορον καὶ νὰ προχωρήσωμεν «ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας» (αὐτόθι) εἰς τὸ «καθ' ὁμοίωσιν». Εἰς τὸν τέλειον καὶ τελικὸν προορισμὸν μας.

Οἱ ἱεροὶ ὁμολογᾶν τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀμιγλῶμενοι πρὸς τοὺς ζωγραφοῦντας τὰς ἱερὰς εἰκόνας, χρησιμοποιοῦν ἀντιστοίχους φραστικὰς εἰκόνας, διὰ

νὰ ἐκφράσουν αὐτὰς τὰς ὑψηλὰς ἀληθείας καὶ τὰ ὑπέροχα μηνύματα «τῆς ἁνῶ κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Φιλιπ. 3,14). Καὶ ψάλλουν ἐξ ὀνόματος τοῦ πιστοῦ.

Εἰκὼν εἰμι τῆς ἀρρήτου δόξης σου, εἰ καὶ στίγματα φέρω πταισμάτων».

«Ἀναζητήσον καὶ εὐρέ τὴν σὴν εἰκόνα». (Μ. [Κανὼν, ᾧδὴ ε']).

«Οἰκτίρησον τὸ σὸν πλάσμα, Δέσποτα, καὶ καθάρισον σῇ εὐσπλαχνίᾳ».

Ἡ ἀνευρεθεῖσα Εἰκὼν τῆς Θεοτόκου (Μυρτιδιωτίσσης) ἐκαθαρίσθη ἐκ τῶν χωμάτων καὶ ὑψώθη ἐν μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας. Εἶθε, διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς Θεομήτορος, νὰ καθαρθῇ ἡ ζωὴ μας, ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδιά μας. Καὶ νὰ ὑψωθῶμεν καὶ ἡμεῖς «ἐν ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκῳ ἐν οὐρανῷ ἀπογεγραμμένοι» (Ἐβρ. 12,23).

II. Η «ΠΡΟΥΣΙΩΤΙΣΣΑ» (23 Αὐγούστου)

ΕΙΚΩΝ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΣ

(Ὁ Θεός) «οὐκ ἁμάρτυρον ἑαυτὸν ὁφῆκεν ἀγαθοποιῶν...» (Πράξ. 14,17)

Διάσπαρτοι κατὰ τόπους καὶ χώρας εὐρίσκονται περιώνυμοι εἰκόνες τῆς Θεοτόκου, φημιζόμεναι ὡς «θαυματοουργοί». Καὶ πλήθη πολλὰ συρρέουν, ἀπὸ τὰ πέριξ καὶ μακρόθεν, ὡς εὐλαβεῖς προσκυνηταί, συνοδεύοντες πολλὰκις ἀσθενεῖς καὶ ἄλλους ἔχοντας διάφορα προβλήματα καὶ ἀνάγκας καὶ ἐπιδιώξεις, μὲ ἐκδηλον τὴν πίστιν καὶ ἔντονον τὴν ἐλπίδα νὰ εἰσακουσθῇ ἡ δέησις των καὶ νὰ χάρις εἰς αὐτοὺς τὸ ποθοῦμενον ἢ «μεγαλόχαρη» Παναγία μας.

Μία τοιαύτη Εἰκὼν ὑπάρχει ἀπὸ αἰώνων εἰς τὴν θέσιν Προυσῆς τῆς Εὐρυτανίας, ἀποκαλουμένη «Παναγία ἡ Προυσιώτισσα» — ἱερὸν θησαυρῖσμα τῆς ἐκεῖ ὁμωνύμου Ἱερᾶς Μονῆς.

1. Ἡ ὀνομασία «Προυσιώτισσα» μαρτυρεῖ τὴν προέλευσιν τῆς Εἰκόνης ἀπὸ τὴν Προῦσαν τῆς Μ. Ἀσίας. Ἀπὸ ἐκεῖ, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς εἰκονομαχίας, τὸν 9ον αἰῶνα, ἐπὶ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους Θεοφίλου (829), τὴν παρέλαβον δύο εὐσεβεῖς χριστιανοί, διὰ νὰ τὴν διαφυλάξουν ἀπὸ τὰ βέβηλα χέρια τῶν εἰκονομάχων, μεταφέροντες αὐτὴν εἰς μέρος ἀσφαλές. Ἀναφέρεται ἐκ παραδόσεως ὅτι κατὰ τὸ ταξιδίον των ἡ Εἰκὼν ἐχάθη ἀπὸ τὰς χεῖράς των, ἐνῶ αὐτοὶ ἐκοιμῶντο (εἰς τὴν Καλλιπόλιν τῆς Θράκης). Περίλυποι διὰ τὴν ἀπώλειαν συνέχισαν τὸ ταξίδι των, ἀναζητοῦντες τὴν θαυματοργὸν Εἰκόνα. Καὶ ἐν τέλει, ἀπὸ κυκλοφορούσας εἰδήσεις εἰς τὴν περιοχὴν Νέων Πατρῶν (Ἰπάτης) ὁδηγηθέντες τὴν εὗρον καὶ τὴν ἀνεγνώρισαν εἰς τὴν βραχὴν θέσιν τῆς πλησιοχώρου Εὐρυτανίας, ὅπου φυλάσσεται μέχρι σήμερον.

Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν εἶχεν ἀποκαλυφθῇ διὰ θαύματος ἡ ὑπαρξίς τῆς Εἰκόνης. Μία φωτεινὴ στήλη

ἐλαμπεν ἐκεῖ ὡς «πυρρός». Καὶ ἐκίνησε τὴν προσοχὴν κάποιου ἐπιχωρίου χριστιανοῦ, ὁ ὁποῖος τὴν ἀνέσυρε, καὶ τὴν ἡσφάλισε, μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν ὁμοχωρίων του, εἰς εἰδικὸν ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως ἰδρυθὲν «παρεκκλησίαν». Ὁ πυρρὸς ἐκεῖνος ἀπηχεῖται μέχρι σήμερον ὡς «Πυρρὸς» — ὀνομασία ἔκτοτε καὶ τοῦ χωρίου καὶ τῆς Μονῆς, καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς Εἰκόνας ὡς «Προϋσιωτίσσης» — κατὰ γενομένην ἀνάμειξιν καὶ συνδυασμὸν τῶν δύο λέξεων (Προὔσσα καὶ Πυρρὸς), ποὺ συνδέονται μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Εἰκόνας.

Οἱ δύο ἐκεῖνοι μεταφορεῖς τῆς Εἰκόνας ἔγιναν μοναχοὶ (Διονύσιος καὶ Τιμόθεος) καὶ πρῶτοι κτίτορες τῆς Μονῆς, ἡ ὁποία ἀνηγέρθη ἐκεῖ, ὅταν δι' ἄλλου θαύματος ἡ Εἰκὼν, μεταφερομένη ὑπ' αὐτῶν εἰς ἐπισημότερον τόπον, πάλιν διέφυγεν ἐκ τῶν χειρῶν των καὶ ἐπέστρεψεν αὐτομάτως εἰς τὴν θέσιν ταύτην, ὅπου εἶχε φανερωθῇ διὰ τοῦ πυρρῶ.

2. Ἦδη τὰ θαυμαστὰ αὐτὰ δείγματα τῆς αὐτοῦ δυνάμει μετακινήσεως καὶ φανερώσεως τῆς Εἰκόνης εἰς τὸν ἐπίλεκτον αὐτῆς τόπον ἀπετέλεσαν προμηνύματα τῆς «θαυματουργοῦ» χάριτος αὐτῆς. Ἀλλωστὲ καὶ ἡ ὅλη προσπάθεια τῆς διαφυλάξεως αὐτῆς ἐκ τῆς εἰκονομαχίας, ὑπὸ τῶν δύο εὐλαβῶν χριστιανῶν τῆς Προὔσης, ἐπιμαρτυρεῖ ὅτι προὔπηρχον καὶ ἐκεῖ γνωστὰ θαύματα ἐνεργούμενα δι' αὐτῆς.

Ἀμέτρητα καὶ ἀλλεπάλληλα εἶναι τὰ κατὰ καιροὺς καὶ κατὰ τόπους συμβαίνοντα θαύματα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου — καὶ πολλῶν «θαυματουργῶν» Ἀγίων. Πολλοὶ δὲ σύμψυχοι ἀμφιβάλλουν περὶ αὐτῶν καὶ τὰ διαμφισβητοῦν· ἡ καὶ τὰ διαβάλλουν ὡς ὑποβολιμαῖα! Δὲν ἀποροῦμεν δι' αὐτό. Διότι πάντοτε ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουν ἀρνηταί, ἔτοιμοι νὰ διαμφισβητήσουν καὶ τὰ ὀλοφάνερα θαύματα αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἔγιναν ἐνώπιόν των! (Πρβλ. «ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια» (Ματθ. 9,34. Βλ. καὶ τὰς ἐν Ἱω. 9,13-34 πολυπράγμονας διαμφισβητήσεις).

Θὰ ἀπαντήσωμεν ὅμως εἰς ἀπορίας — καὶ ἀντιρρήσεις — τῶν ἐπικριτῶν τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν παραδόσεως, περὶ θαυματουργῶν Ἀγίων καὶ Εἰκόνων, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἐκ καλῆς πίστεως ἐρωτῶντας, διατὶ ἐντοπίζονται εἰς ὀρισμένους προσκυνηματικούς τόπους τὰ ἐλπιζόμενα ἢ βεβαιούμενα θαύματα.

Κατ' ἀρχὴν θὰ τονίσωμεν ὅτι πηγὴ τῆς θείας χάριτος εἶναι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Καὶ ὕψιστος δωρεοδότης ἡμῶν εἶναι ὁ πανάγαθος καὶ ἐν Τριάδι προσκυνητὸς Θεὸς ἡμῶν. («Πᾶσα δόσις ἀγαθῇ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἀνωθέν ἐστὶ καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων» (Ἰακ. 1,17). Πιστεύομεν δὲ καὶ ὁμολογοῦμεν, κατὰ τὰς Γραφάς, ὅτι «εἰς Θεός, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, (Θε)άνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς» (Α' Τιμ. 2,5). Χωρὶς καθόλου νὰ παραγνωρίζονται αἱ δύο αὐταὶ ἀλήθειαι τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, καὶ χωρὶς ποτὲ νὰ ἀποκλείεται ἡ

ἄμεσος ἐπικοινωνία καὶ δέησις τοῦ πιστοῦ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Σωτῆρα Χριστόν, οὐδόλως παραλείπομεν νὰ «προσερχώμεθα μετὰ παρρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον καὶ χάριν εὐρωμεν εἰς εὐκαιρον βοήθειαν» (Ἐβρ. 4,16).

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἡ ὁπωσδήποτε παρὰ Κυρίου δεδομένη καὶ ἡῤῥημένη «παρρησία» τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τῶν Ἀγίων δὲν προσφέρεται εἰς ἐνίσχυσιν τῶν ἰδικῶν μας «ἀμαρτωλῶν δεήσεων», πρὸς τὸν «θρόνον τῆς χάριτος» Αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον πάντοτε «πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργοῦμένη» (Ἰακ. 5,16)· καὶ παραμένει ἀδιάσπαστος ἡ «κοινωνία τῶν ἁγίων» καὶ ἡ ἐν Χριστῷ ἐνότης τῶν μελῶν τῆς ἐν οὐρανῷ «θριαμβευούσης» καὶ τῆς ἐπὶ γῆς «στρατευομένης» ἐκκλησίας.

Δὲν εἶναι, ἐξ ἄλλου, ἀληθὲς ὅτι αἱ ἐνέργειαι τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου, (ὅσαι διὰ τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἀγίων ἐπιδαφιεύονται εἰς τοὺς πιστούς), εἶναι ὁπωσδήποτε συνδεδεμέναι μὲ ἱεροὺς τόπους καὶ ἱερὰ προσκυνήματα καὶ εἰκόνας «θαυματουργούς». Ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρὼν Κύριος εἶναι πάντοτε καὶ πανταχοῦ ὁ πανάγαθος δέκτης τῶν προσευχῶν μας. Ἀσχέτως τόπου καὶ χρόνου «τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθε πρὸς τὸν Θεόν» (Φιλιπ. 4,6), λέγει ὁ θεόπνευστος Ἀπόστολος.

Αἱ κατὰ τόπους «θαυματουργοὶ» εἰκόνες καὶ τὰ ἱερὰ προσκυνήματα εἶναι οἱ χρήσιμοι πόλοι ἔλξεως τῶν πιστῶν καὶ εὐσεβῶν, διὰ νὰ ἐρεθίζεται καὶ νὰ αὐξάνῃ ὁ ζῆλος καὶ ἡ ὥθησις τῆς πιστευούσης καρδίας των καὶ νὰ ὀδηγῇ τὰ βήματά των εἰς τὰ σεβάσματα ταῦτα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μας. Ἀποκαλύπτεται καὶ ἀναδεικνύεται τοιοῦτοτρόπως ὁ βαθμὸς καὶ τὸ ποῖόν τῆς ψυχικῆς διεργασίας ποὺ ἔχει προηγηθεῖ εἰς ἕνα ἕκαστον. Καὶ τὰ ἡῤῥημένα καὶ ἀνεπτυγμένα πνευματικά των ζώπυρα γίνονται εὐαισθητότεροι καὶ καταλληλότεροι δέχεται τῶν θείων εὐλογιῶν καὶ δωρεῶν. Ἐφ' ὅσον τὸ θαῦμα προϋποθέτει ἀπαραιτήτως ἡῤῥημένην πίστιν (πρβλ. «κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γεννηθήτω ὑμῖν». Ματθ. 9,29), ἐπόμενον εἶναι νὰ ἐπιβραβεύῃ ὁ Κύριος τοὺς προστρέχοντας πρὸς Αὐτὸν ἐν πίστει· καὶ νὰ θαυματουργῇ διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἐπικαλουμένους Αὐτόν, διὰ τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἀγίων, καὶ μὴ ὀκνοῦντας νὰ ἐκτελέσουν τὰ «τάματα» καὶ τὰ εὐλαβῆ προσκυνήματά των.

Θὰ προσθέσωμεν ἀκόμη ὅτι, μὲ τὰς κατὰ τόπους θαυματουργικὰς ταύτας πηγὰς, ὁ Θεὸς «οὐκ ἀμαρτυροῦν ἐαυτὸν ὁ ἀφ᾽ ἡκεν ἀγαθοποιῶν» (Πράξ. 14,17) «ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ», ὥστε ὅλοι οἱ κατὰ τόπους χριστιανοὶ νὰ ὠφελοῦνται καὶ νὰ «οἰκοδομοῦνται» πνευματικῶς δι' αὐτῶν.

Ὅθεν, ὡς «μαρτυρία Χριστοῦ» αἱ θαυματουργοὶ εἰκόνες, γίνονται κήρυκες τῆς δυνάμεως καὶ τῆς χάριτος Αὐτοῦ. Καὶ εἶθε νὰ φέρουν εἰς τὰς ψυχὰς μας ζωηρὰ τὰ μηνύματα καὶ τὰ σημεῖα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Του Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης
κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Διὰ τοῦτο πᾶς ἐχέφρων καὶ συνετὸς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐκμεταλλεῖται καὶ χρησιμοποιεῖ ἐπ' ἐγαθῶν τὰς εὐεργετικὰς καὶ ἀγαθὰς ἐνεργείας τοῦ Ἀγίου Θεοῦ, διὰ τῶν ὁποίων ἀναζητεῖται τὸ ἀπολωλὸς καὶ σφύζεται ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ αἰωνίου θανάτου, ἀναδεικνύεται καὶ ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ πολλοὶ ἄλλοι πεπλανημένοι ὁδηγοῦνται εἰς τὴν σωτηρίαν.

Ἀλλὰ πῶς «ὁ Κύριος τῆς δόξης»⁵⁴ σφύζει τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον; Ποῖα μέσα καὶ ποῖους τρόπους χρησιμοποιεῖ, ἵνα ἐπιτύχῃ τὸ ποθοῦμενον;

Τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων ὁ Κύριος ἐνεργεῖ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου πρέπει κατὰ λόγον νὰ εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀπωλείας του. Ἵνα κατανοήσωμεν τὸ μέγεθος τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Ἅγιος Θεὸς θὰ ἔσφριζε τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπον, δεόν ὅπως ἐξετάσωμεν πῶθεν ὁ ἄνθρωπος ἐξέπεσε καὶ πόσον μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ πτώσις του.

Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν κατακλιθεῖσα ἄμα καὶ τὴν κορωνίδα τῆς δημιουργίας, ἐπλάσθη «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ»⁵⁵, ἐτέθη δὲ ὑπὸ τοῦ Πανσόφου Δημιουργοῦ εἰς τὸν ποταμόρρου καὶ περικαλλῆ καὶ πλούσιον εἰς φυτὰ καὶ ζῶα κῆπον τῆς τρυφῆς. Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη φίλος τοῦ Θεοῦ, ἤδη δὲ εἶναι ἐχθρὸς ἐπλάσθη, ἵνα ἀπολαύῃ τῆς κοινωνίας τοῦ Τελειοτάτου τῶν ὄντων, ἀλλὰ διὰ τῆς παραβάσεως τῆς θείας ἐντολῆς ἀπώλεσε πᾶσαν ἐσωτερικὴν σχέσιν καὶ κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος κἀτοχος ὦν τοῦ «κατ' εἰκόνα» θὰ καθίστατο τοιοῦτος καὶ τοῦ «καθ' ὁμοίωσιν», ἐὰν βεβαίως δὲν παρέβαινε τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ ἐντολήν. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ Γενάρχης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀντὶ τῆς συμμορφώσεως καὶ ὑπακοῆς εἰς τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ, ἐπέδειξεν ἀνυποταξίαν καὶ ἀνυπακοήν, τῆς ὁποίας κινήτηριος δυνάμις καὶ ἀρχὴ εἶναι ἡ φιλαυτία τοῦ πρωτοπλάστου, ὁ ὁποῖος δι' ἰδίων μέσων ἐπεθύμησεν ὅπως πορισθῇ τελειότητα καὶ εὐδαιμονίαν, προετίμησε δὲ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἀπὸ τοῦ Δημιουργοῦ ἐξαρτήσεώς του. Ὁ ἄνθρωπος παραβάς ἐλευθέρως τὴν Θεῖαν ἐντολήν ἠχρειώθη καὶ ὑπεδουλώθη εἰς τὴν ἁμαρτίαν. «Ὁ ποιὼν τὴν ἁμαρτίαν, λέγει ὁ Κύριος, δούλος ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας»⁵⁶. Ἐκτοτε ὁ ἄνθρωπος ἀπομακρύνεται τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἀγίων Ἐντολῶν Του καὶ ὁσημέραι κλίνει περισσότερον πρὸς τὸν «ἀνθρωποκτόνον»⁵⁷ Σατανᾶν καὶ τὸ παικιδώνυμον κακόν.

Ὁ ἄνθρωπος, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ γενάρχου

εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ὁποία μεθ' ὅλων τῶν ἀκολουθιῶν καὶ ποινῶν τῆς μετεδόθη εἰς δλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος, δούλος ὦν τῆς ἁμαρτίας καὶ ἡθικῶς ἀναισθητος κατέστη πάντῃ ἀνίκανος νὰ σωθῇ διὰ τῶν ἰδίων του δυνάμεων. Ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ὑπέστη ἄπειρον καὶ ὀλοσχερῇ πτῶσιν θὰ ἐπετυγχάνετο μόνον, ἐφ' ὅσον ἐχρησιμοποιεῖτο τέλειον καὶ ἄπειρον μέσον, διότι οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος ἡδύνατο νὰ ἐξαγοράσῃ καὶ σῶσῃ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος πεσὼν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ διαβόλου, ἦτο καταδικασμένος εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ τὸν αἰώνιον θάνατον. Τί δὲ ἐπραξεν ὁ Θεὸς διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου; Ὁ Θεὸς ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον τὸν Μονογενῆ Υἱόν Του, ὁ Ὅποιος ἐνεδύθη τὴν ἡμετέραν σάρκα, ἐδίδαξε τὰς Θείας καὶ ζωογόνους ἀληθείας, διὰ τῶν ὁποίων ἐφώτισε καὶ κατηύγασε τὸν ἐσκοτισμένον, λόγῳ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, νοῦν τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου, ἔπαθε καὶ ἐκακοπάθησε καὶ ἐσταυρώθη καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἀνθ' ἡμῶν, καὶ οὕτω διὰ τοῦ φρικτοῦ καὶ ἄκρω ἐξευτελιστικοῦ ἐκείνου θανάτου ἐξηγόρασε τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ἔσφινε ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ αἰωνίου θανάτου: «οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἔσωσεν ἡμᾶς» λέγει παλαιὸς ἐκκλησιαστικὸς ὕμνος. Ὁ δὲ πέμπτος Εὐαγγελιστὴς μεγαλοφρονότατος Προφῆτης Ἡσαΐας περιγράφων τὸ ἀντιπροσωπευτικὸν πάθος τοῦ δούλου τοῦ Κυρίου τοῦ Μεσσία τοῦ Χριστοῦ, λέγει: «Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται... αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν... τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν»⁵⁸. Ὁ Θεολόγος Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἰς τὴν Α' Καθολικὴν Ἐπιστολήν Του λέγει ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι μόνον ὁ Ὑψιστος Ἀρχιερεὺς ὁ ἀρμόδιος νὰ προσφέρῃ τὴν ἀναγκαίαν ἐξιλαστήριον θυσίαν, ἀλλ' εἶναι καὶ αὐτὴ ἡ ἐξιλαστήριος θυσία τὴν ὁποίαν προσφέρει. Ἡ ἐξιλαστήριος Θυσία τοῦ Κυρίου ἐπεκτείνεται εἰς δλόκληρον τὸν κόσμον, περιλαμβάνει δὲ ὅχι μόνον τὸ παρόν, ἀλλὰ καὶ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον. Ἡ θυσία τοῦ Θεοανθρώπου εἶναι ὑπερεπαρκὴς διὰ τὰς ἁμαρτίας ὅλων τῶν ἀπὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου μέχρι συντελείας αὐτοῦ ἀνθρωπίνων γενεῶν: «καὶ αὐτὸς ἵλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου»⁵⁹. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διδάσκει ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶναι ἀπλῶς ὁ εἰρηνοποιὸς διότι θυσιάσας ἑαυτὸν ἐποίησεν εἰρήνην καὶ εἶναι αὐτὸς ὁ δεσμὸς ἀμφοτέρων. Αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶναι ἡ εἰρήνη μας. Δὲν ἐπέφερε τὴν εἰρήνην μας ἀπλῶς δι' ἐξωτερικῆς τινας

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ εἰς τὴν σελίδα 333)

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 316 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

54. Α' Κορινθίους, 2,8.

55. Γενέσεως, 1,26.

56. Ἰωάννου, 8,34.

57. Ἰωάννου, 8,44.

58. Ἡσαΐου, 53,4,5.

59. Α' Ἰωάννου, 2,2.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ**
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴν σελ. 310 τοῦ προηγουμένου τεύχους)

γ'. Κριτήριο ἐπιλογῆς μιᾶς ἀποστολικῆς ἢ εὐαγγελικῆς περικοπῆς γιὰ συγκεκριμένους ἀγίους ὑπῆρξε καὶ τὸ ὄνομά τους. Σήμερα ἴσως αὐτὸ μᾶς φαίνεται λίγο περίεργο. Γιὰ τὴν ἐποχὴ ὅμως ἐκείνη πού ἔγιναν οἱ ἐπιλογές τῶν περικοπῶν ἦταν πολὺ συνηθισμένο, ἀν κρίνουμε ἀπὸ τὴν ὑμνογραφία καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὰ δίστιχα τοῦ Μηνολογίου. Κυρίως αὐτά, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τροπάρια στηρίζονται σ' ἓνα λογοπαίγνιο μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἐγκωμιαζομένου ἀγίου, ἀν βέβαια αὐτὸ προσφέρεται γιὰ τέτοιου εἶδους συσχετισμούς.

Ἔτσι γιὰ τοὺς κατωτέρω ἀγίους ἐπιλέγονται ἀποστολικές περικοπές πού περιέχουν τίς σημειούμενες λέξεις ἢ φράσεις: Γιὰ τὴ μνήμη τῆς ἁγίας Εὐφημίας (16 Σεπτεμβρίου καὶ 11 Ἰουλίου) «διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας» (Α' Κορ. ις' 13). Τοῦ ἀγίου Εὐσταθίου (20 Σεπτεμβρίου) ἀντιστῆναι... στήναι στήτε» (Ἐφεσ. ζ' 13-14). Τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Φωτιστοῦ (30 Σεπτεμβρίου) «γρηγορεῖτε» (Α' Κορ. ις' 13). Τοῦ ὁσίου Ἰλαρίωνος (21 Ὀκτωβρίου) «ἰλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός» (Β' Κορ. θ' 7). Τοῦ ἀγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου (8 Φεβρουαρίου καὶ 8 Ἰουνίου) «Θεοῦ τὸ δῶρον» (Ἐφεσ. β' 8). Τοῦ ἀγίου Προκοπίου (8 Ἰουνίου) «ἴνα σου ἡ προκοπὴ φανερά ᾖ ἐν πᾶσιν» (Α' Τιμόθ. δ' 15).

Ὁμοίως καὶ οἱ εὐαγγελικὲς περικοπές: Γιὰ τὴ μνήμη τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Φωτιστοῦ «γρηγορεῖτε οὖν... ἐγρηγόρησεν ἄν» (Ματθ. κδ' 42-43). Τοῦ ἀγίου Κάρπου (13 Ὀκτωβρίου) «ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς... καρποὺς καλοῦς ποιεῖ» κ.λπ. (Ματθ. ζ' 16-20). Τοῦ ἀγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος (17 Φεβρουαρίου) «εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν... εἰς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. κα' 1.4). Τοῦ ἀγίου Πολυκάρπου Σμύρνης (23 Φεβρουαρίου) «πολὺν καρπὸν φέρει» (Ἰωάν. ιβ' 24).

Ἀς μνημονεύσουμε καὶ τὴν ἐνδιαφέρουσα περίπτωση τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας τοῦ Θ'-Ι' αἰῶνος, πού γιὰ τὴ μνήμη τοῦ ἀγίου Γεωργίου (23 Ἀπριλίου) προέβλεπε ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περικοπὴ Πράξ. ιβ' 1-11, πού ἐλέγετο ἂν ἡ μνήμη τοῦ ἀγίου ἔπερτε κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Πεντηκοσταρίου, καὶ ἄλλη, τὴν περικοπὴ Α' Κορ. γ' 9-17 γιὰ τὴ φράσι «Θεοῦ γεώργιον» (στ' 9), ἂν ἔφθανε ἡ μνήμη του «ἐν ἄλλαις ἡμέραις αἱ οὐκ εἰσὶ τῆς Πεντηκοστῆς».

δ'. Ὡρισμένες περικοπές ἐπιλέγονται γιὰ ἐορτές ἢ γιὰ μνημεῖς ἁγίων, γιὰτις κάποια φράσεις ἢ λέξεις τους, σπανιώτερα ὅλο τὸ περιεχόμενό τους, σχετίζεται μὲ τὸ θέ-

μα τῆς ἐορτῆς ἢ μὲ τὴν ιδιότητα ἢ κάποιο χαρακτηριστικὸ τοῦ προσώπου ἢ περιστατικὸ τοῦ βίου τοῦ συγκεκριμένου αὐτοῦ ἀγίου. Ἡ ἐπιλογή εἶναι φανερὸ πὺς γίνεται ἀπὸ τὸ προϋπάρχον σύστημα τῶν περικοπῶν τῆς κατὰ συνέχειαν ἀναγνώσεως. Μερικὲς μάλιστα φορὲς εἶναι καταφανὲς ἡ προσπάθεια, τουλάχιστον ὡς πρὸς τὰ Εὐαγγέλια καὶ τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, νὰ λαμβάνεται περικοπὴ ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ τῆς περιόδου πού διαβάζεται τότε. Θὰ ἀκολουθήσουμε κατ' ἀρχὴν τὴ σειρά τοῦ Μηνολογίου.

Τῆς Ἰνδίκτου (1 Σεπτεμβρίου): Α' Τιμόθ. β' 1-7 πιθανῶς γιὰ τὴ φράσι «μαρτύριον καιροῖς ἰδίους» καὶ Λουκ. δ' 16-22 «κηρύξει ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν». Τοῦ προφήτου Ζαχαρίου (5 Σεπτεμβρίου): Ἐβρ. ζ' 13-20, προφανῶς γιὰ τὴν ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ στὸν Ἀβραάμ γιὰ τὴν ἀπόκτηση παιδιοῦ, πού ὁμοιάζει μὲ τὴν περίπτωσι τοῦ Ζαχαρίου. Για παρόμοιο λόγο, τὴν «διὰ τῆς ἐπαγγελίας» γέννησι τοῦ Ἰσαάκ, καὶ γιὰ τὸ «εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα» ἢ περικοπὴ Γαλάτ. δ' 22-27 διαβάζεται στὴ μνήμη τῶν Θεοπατόρων (9 Σεπτεμβρίου), στὴ σύλληψι καὶ στὴν κοίμησι τῆς ἁγίας Ἀννης (9 Δεκεμβρίου καὶ 25 Ἰουλίου) καὶ στὸ Γενέσιο τοῦ Προδρόμου (23 Σεπτεμβρίου). Τῶν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως (13 Σεπτεμβρίου): Ἐβρ. γ' 1-4 («τοῦ οἴκου... πᾶς οἶκος κατασκευάζεται ὑπὸ τινος»). Τοῦ ἀγίου Κυπριανοῦ (2 Ὀκτωβρίου): Α' Τιμόθ. α' 12-17, προφανῶς γιὰ τὴ φράσι «τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν». Τοῦ ἀγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου (3 Ὀκτωβρίου): Ματθ. ιγ' 44-54, γιὰτις ἴσως παραβάλλεται πρὸς τὸν ἔμπορο πού βρῆκε τὸν πολύτιμο μαργαρίτη τῆς παραβολῆς ἢ γιὰ τὴ φράσι «πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν», πού «ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιὰ» — στὸν ἅγιο Διονύσιο ἀπεδίδοντο τὰ λεγόμενα «Ψευδο-Ἀρεοπαγιτικά» συγγράμματα (βλ. καὶ «ἤντηλσας ἐκ τοῦ σκεύους τῆς ἐκλογῆς τὰ ἀπόρρητα» τοῦ ἀπολυτικίου του). Τῆς ὁσίας Πελαγίας «τῆς ἀπὸ ἐταιρίδων» (8 Ὀκτωβρίου): Ἐφεσ. ε' 8-19 «τὰ γὰρ κρυφὰ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν». Τοῦ σεισμοῦ (26 Ὀκτωβρίου): Ματθ. η' 23-27 «σεῖσμός μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ». Τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος (12 Νοεμβρίου): Β' Κορ. θ' 6-11 «ἰλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός... ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν...» — ὁ ἴδιος Ἀπόστολος γιὰ τὸν ἴδιο λόγο λέγεται καὶ στὸν ὅσιο Σαμφὼν τὸν Ξενοδόχο (27 Ἰουνίου) — καὶ Λουκ. ιβ' 32-40 «πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην». (Συνεχίζεται)

ΓΝΩΡΙΣΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΟΥ...

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Έπ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Αυτογνωσία, εμπειρία, καθοδήγηση

Ὡς μία ἀπὸ τίς βασικὲς προϋποθέσεις γιὰ νὰ ἀσκήσει ὁ ποιμένας τὸ ἔργο του — ἂν δὲν εἶναι γιὰ ὁρισμένους καὶ ἡ μοναδική — θεωρεῖται ἡ βίωση τῆς ὁρθόδοξης πνευματικῆς ζωῆς. Ἡ βίωσή της φαίνεται ὅτι ἀποτελεῖ τὴν κατεξοχή δυνατότητα προετοιμασίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπευθύνων γιὰ τὸ ἔργο τους. Γιατί ἡ ἀσκηση αὐτῆς τῆς ζωῆς προσφέρει αὐθεντικὴ αὐτογνωσία, ποὺ συνιστᾷ τὸν ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ὅρου γιὰ τὸ ποιμαντικὸ λειτουργήμα καὶ τὸ ὁποιοδήποτε ἄλλο ἐκκλησιαστικὸ ἔργο. Δὲν πρέπει μάλιστα νὰ λησμονοῦμε, ὅτι γιὰ τὸν ποιμένα παραμένει κύριο ἐργαλεῖο καὶ ὄργανο δουλειᾶς ὁ ἑαυτός του, κι αὐτὸν πρέπει νὰ γνωρίζει ὅσο γίνεται τελειότερα γιὰ καλυτέρα ἀπόδοση στὴν ἐργασία του.

Αὐτὴ ἡ γνώση τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ ἡ βιωματικὴ εμπειρία τῆς ὁρθόδοξης πνευματικῆς ζωῆς χρειάζεται χειραγωγία κατάλληλη πνευματικοῦ ὁδηγοῦ, γιατί ἡ πνευματικὴ τέχνη, ποὺ εἶναι δυσχερέστερη πασῶν τῶν τεχνῶν, δὲν μαθαίνεται μὲ ἀμέθοδο ἄνευ διδασκάλου». Ἡ διαδικασία στὴν ἀνάπτυξη τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἀκολουθεῖ τὸ τρισὸ ἀξίωμα μιᾶς ὁρθῆς ποιμαντικῆς θεολογικῆς ἐκπαιδεύσεως: ὑπὸ δόκιμο καὶ ἐμπειρο γέροντα σύμβουλο, διακριτικὴ καθοδήγηση στὴ γνώση τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ ἀσκηση στὴν πνευματικὴ ζωή¹.

Εἶναι πάντως ἀλήθεια, ὅτι τελευταῖα γίνεται πολὺς λόγος γιὰ αὐτογνωσία καὶ αὐτεπίγνωση. Εἰδικὰ σεμινάρια ὁργανώνονται καὶ στὸν τόπο μας ἀπὸ κινήματα ποὺ ποικίλλουν στὴν προέλευση καὶ στίς ἐπιδιώξεις τους γιὰ τὴ γνωριμία τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ὁ σημερινὸς κόσμος ἀνακαλύπτει ἐκ νέου καὶ ἐπαναπροβάλλει, αὐτὸ ποὺ χαρακτηριστικὰ ὀνόμαζε πρὸ καιροῦ διαφήμιση ὡς «τὸ σπουδαιότερο κεφάλαιο ποὺ διαθέτουμε, τὸν ἑαυτό μας». Στὴν «Καθημερινή» τῆς 21 Νοεμβρίου 1979 δημοσιεύεταν ἀνταπόκριση μὲ τίτλο: «Ανακαλύψτε ποῖος εἴσθε μὲ 12.000 δραχμές. Εἰδικὸ σεμινάριο αὐτογνωσίας ὁργανώνεται στὸ Λονδῖνο». Ἐγράφετο μάλιστα, ὅτι ἱερεῖα τῆς νέας ψυχολογικῆς μόδας ἦταν μία συμπατριώτισσά μας².

Κοντὰ ὅμως στὰ παλαιότερα καὶ νεώτερα φιλοσοφικὰ καὶ θρησκευτικὰ ρεύματα, ποὺ προβάλλουν τὴν αὐτογνωσία, ἡ αὐτογνωσία συνιστᾷ οὐσιαστικὴ, ὅπως εἶδαμε, ἐπιδίωξη τῆς ὁρθόδοξης πνευματικῆς

ζωῆς. Εἶναι χαρακτηριστικὲς οἱ πατερικὲς φράσεις: «Γνωθὶ σαυτόν πρὸ πάντων...»· «δοκίμασον σεαυτόν»· «γνώθι, ἐρευνήσας σεαυτόν»· «πρόσεχε σαυτῷ»· «ἐνδὸν βλέπε»· «οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι οὐ γνωρίζομεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν»³. Ἡ γνώση αὐτῆς ἐπιτυγχάνεται σὲ διάφορα ἐπίπεδα, εἶναι ἔργο ζωῆς καὶ ἀπαιτεῖ κατάλληλη συμπαράσταση καὶ ἐπιστασία. Διευκολύνει πάντως τόσο τίς διαπροσωπικὲς ὅσο καὶ τίς σχέσεις μὲ τὸν ἑαυτό μας. Ἀπὸ κάπου, ὅμως, πρέπει ν' ἀρχίσει κανεὶς.

Ἀσκηση γνωριμίας

Κάναμε λόγο γιὰ ἐπίπεδα στὰ ὁποῖα ἐπιτυγχάνεται αὐτὴ ἡ γνώση. Κάπου πρέπει νὰ δοθεῖ μιὰ νύξη, μιὰ ἀφορμὴ ὡς ἀφετηρία ξεκινήματος. Ἐμεῖς στὸ Πανεπιστήμιό ἔχουμε τὴν εὐχέρεια, ὅταν πρωτοερχόμεστε σὲ ἐπαφὴ μὲ ἓνα τμήμα φοιτητῶν, μὲ ἓνα ἐξάμηνο, νὰ κάνουμε τέτοιου τύπου γνωριμίες τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ τῶν ἄλλων.

Ἐδῶ καὶ χρόνια ἀσχοῦμαστε μὲ ἐπιτυχία στὴν πράξη τὴν πρώτη ἡμέρα τῶν παραδόσεων σὲ μιὰ εἰδικῆς μορφῆς «ἀσκηση γνωριμίας», ποὺ τὴν ὀνομάζουμε: «γνώρισε τὸν ἑαυτό σου καὶ γνώρισέ τον στοὺς ἄλλους». Ἡ ἀσκηση αὐτὴ βρῖσκει εὐμενὴ ἀποδοχὴ μετὰ τῶν συμμετεχόντων.

Λόγω τῶν εὐεργετικῶν συνήθως ἀποτελεσμάτων ποὺ ἔχει πάνω στὴν ὁμάδα ποὺ πραγματοποιεῖται, ἡ ἀσκηση αὐτὴ προσφέρεται γιὰ εὐρύτερη χρῆση. Πολλοὶ φοιτητὲς μας, διορισμένοι πλέον ὡς καθηγητὲς ἢ καθηγήτριες τὴν ἐφαρμόζουν μὲ παραλλαγὰς στὴν τάξη τους, ὡς κατηχητὲς (-τριες) στὰ κατηχητικά τους σχολεῖα, ὡς ὑπεύθυνοι νεανικῶν κέντρων στίς ὁμάδες ποὺ λειτουργοῦν στὰ ἐνοριακὰ νεανικὰ κέντρα.

Ἐχουμε ἀκόμα πληροφορηθεῖ, ὅτι ὁρισμένοι ἱερεῖς ἔχουν προβεῖ σὲ τέτοιου εἶδους «ἀλληλογνωριμία» στὰ πλαίσια ἱερατικῶν συνάξεων. Εὐθὺς ἀμέσως δίδονται ὁδηγίες γιὰ ἐνὸς τέτοιου τύπου «ἀσκηση γνωριμίας».

Ὁδηγίες καὶ διεξαγωγὴ τῆς ἀσκήσεως

Σκοπὸς τῆς ἀσκήσεως εἶναι νὰ βοηθήσει τοὺς συμμετέχοντες νὰ συνειδητοποιήσουν ὁρισμένες πτυ-

χές του έαυτού τους που μπορεί νά είναι σημαντικές για τους ίδιους και για τους άλλους, με τους οποίους βρίσκονται ή επιθυμούν νά έλθουν σέ σχέση. Ένδεικνυται για μικρές ομάδες που θά δουλέψουν για ένα διάστημα μαζί.

Σέ ένα λευκό φύλλο χαρτί, αφού σημειώσουμε στο κέντρο τó όνομα και τó επίθετό μας (1) και κάτω άριστερά τή διεύθυνση που μένουμε και τó τηλέφωνό μας (4) επί πέντε ή και περισσότερα πρώτα λεπτά καταγράφουμε, ó καθένας για τόν έαυτό του χωριστά, τις απόψεις μας για τέσσερα άκόμα θέματα. "Ανω άριστερά σημειώνουμε τó όνομα ή τήν ιδιότητα του ή τών προσώπων που έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στη ζωή μας (2). "Ανω δεξιά καταγράφουμε μία σημαντική ήμερομηνία της ζωής μας (3) Γύρω άπό τó όνομά μας(5), σημειώνουμε τέσσερα πράγματα που προτιμάμε και μάς άρέσει ή δέν μάς άρέσει νά κάνουν, και κάτω δεξιά (6), α) τις προσδοκίες μας προσδοκίες άπό τή ζωή και β) τις προσδοκίες μας άπό τήν ομάδα. Μ' αυτόν τόν τρόπο τοποθετείται ó καθένας ως πρós τόν έαυτό του, τους άλλους, τόν χρόνο (παρελθόν-παρόν-μέλλον) και τόν χώρο.

Ο κύκλος τών δώδεκα ως ομάδα είχε τó δικό της πρόσωπο και τόν δικό της δυναμισμό. Η παρουσία του Ίησου ένεργοποιούσε τις κρυμμένες δυνάμεις. Και σήμερα «ού γάρ είσι δύο ή τρεις συνηγμένοι εις τó έμόν όνομα, λέγει ó Κύριος, έκεί είμι έν μέσω αυτών» (Ματθαίου ιη' 20· τó στίχο προέρχεται άπό τήν Καινή Διαθήκη σέ νεοελληνική άπόδοση, έκδοση της «Βιβλικής Έταιρείας», Αθήνα 1975, σ. 233).

Μετά τά πέντε λεπτά, ó καθένας επί τρία λεπτά περίπου παρουσιάζει, γνωρίζει τόν έαυτό του, στους ύπολοίπους της ομάδας. Περισσότερες άπό δέκα παρουσιάσεις κουράζουν. Ο χρόνος άσκησης για δέκα άτομα ύπολογίζεται σέ μία ώρα. Κυμαίνεται, δηλαδή, μεταξύ 45 και 60 πρώτων λεπτών.

Είναι φορές που ή άτμοσφαιρα φορτίζεται συναισθηματικά και πολλοί έκθέτουν πολύ οικείες πλευρές του έαυτού τους. Γι' αυτό είναι χρήσιμο νά λεχθεί στην άρχή, ότι οί συμμετέχοντες δεσμεύονται νά κρατήσουν μόνο για τήν ομάδα τις γνώσεις που αποκομίζουν άπό τήν άσκηση αυτή.

Ο ύπεύθυνος της ομάδας πρέπει νά έχει γνώσεις «δυναμικής της ομάδας», γιατί άρκετές ψυχολογικές δυνάμεις που έκλύονται και διοχετεύονται στην ομάδα μπορεί νά δυσκολέψουν τή ζωή της. Πάντως, αυτή ή άσκηση ομάδας δέν προξενεί ιδιαίτερες δυσκολίες⁴.

Τά άποτελέσματα

Αντίθετα, στο τέλος της συνάντησης επικρατεί

μεταξύ τών συμμετεχόντων ένα συναίσθημα ευφορίας που προέρχεται άπό τή χαρά της συν-αντήσεως, ή όποία συντελείται για πρώτη φορά σέ επίπεδο βαθύτερο άπό αυτό που γινόταν συνήθως στην καθημερινή άναστροφή στις αίθουσες, στους διαδρόμους, στα έντευκτήρια και στα αίθρια.

Οί συμμετέχοντες έκπλησσονται για τήν άποκάλυψη στους ίδιους πρώτα και στους άλλους έπειτα, στοιχείων κρυμμένων που δίνουν μία άλλη βαθύτυπη εικόνα του έαυτού τους, με τά προβλήματα, τά χαρίσματα, τά ταλέντα, τις προτιμήσεις, τις προσδοκίες τους. Ο ακρυπτός της καρδιάς άνθρωπος (Α' Πέτρου γ' 4) προσφέρεται νά τόν άφουγκραστούμε, νά τόν νιώσουμε, νά τόν συμπονέσουμε, νά τού συμπαρασταθούμε, νά συμπορευτούμε μαζί του.

Τή λεπτότητα σχέσεων και τήν άγαπητική κοινωνία που μπορεί νά προκύψει μετά άπό μία τέτοια «άσκηση γνωριμίας» άποδίδουν συνήθως τά όσα όμολογούντα μετά άπό τέτοιες συναντήσεις και είναι άρκετά εύγλωττα.

1. Στο σημερινό μας άρθρο συνεχίζουμε τις σκέψεις που είχαμε κάνει σέ παλαιότερο τεύχος του «Εφημερίου» της 1ης Οκτωβρίου 1983, σ. 240-242. Τó ίδιο άρθρο βλ. και σέ άνάτυπο που φέρει τόν τίτλο, Στιγμιότυπα και περιπλανήσεις σέ δρόμους ποιμαντικής διακονίας, Αθήνα 1983, σ. 41-49. Πρβλ. και τις σ. 40-47 της Είσαγωγής μου στην όρθόδοξη συμβουλευτική ποιμαντική, Αθήνα 1985.

2. Σοβαρή ψυχολογική θεώρηση της άυτογνωσίας επιχειρεί ή συνάδελφος ψυχολόγος Λέκτορας του Τμήματος Φιλοσοφίας, Ψυχολογίας και Παιδαγωγικών του Πανεπιστημίου Αθηνών Άναστασία Καλαντζή-Αζίζι, στο βιβλίο της: Άύτογνωσία, άυτοανάλυση και άυτοέλεγχο, Αθήνα, Έκδ. «Δίφρος», 1984, 192 σ.

3. Τις πατερικές αυτές «κραυγές» βλ. συγκεντρωμένες στην αξιόλογη φροντιστηριακή έργασία του φοιτητή μας Άθανασίου Ζαχαράκη (νύν Άζαρία Μοναχού), Άύτογνωσία και όρθόδοξη πνευματική ζωή, Αθήνα 1983, σ. 5. Η έργασία άποτελείται άπό 41 δακτυλογραφημένες σελίδες.

4. Περί «δυναμικής της ομάδας» ή ομάδων βλ. στις σ. 96 και 136 της μελέτης μου, Ποιμαντική προετοιμασία τών μελλονύμφων, Αθήνα 1981. Επίσης Δ. Γεώργα, Στοιχεία κοινωνικής ψυχολογίας (πανεπιστημιακές παραδόσεις), τόμος Β', Αθήνα, 1983, κεφ. 8, σ. 154-174 και τó κεφ. 9.

Προμηθευθήτε έγκαίρως τόν

ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗ ΤΟΙΧΟΥ

Έτους 1987

της Άποστολικής Διακονίας

Άπευθυνθήτε: Ίασιού 1, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 01/722.8008

Δραγατσανίου 2 - Πλατεία Κλαυθμώνος
Τηλ. 322.8637

Πρωτ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΑΜΦΟΣ (1903-1986) (*)

Τοῦ Ἀρχιμ. ΝΙΚ. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ

Δ/ντοῦ Ὑπηρεσιῶν Ἀποστ. Διακονίας

«Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπ' ἄρτι, ναὶ λέγει τὸ Πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν» (Ἀποκ. ΙΔ' 13).

Σεβασμιώτατε ἐκπρόσωπε τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυρίου Σεραφεῖμ,

Ἄγιοι Ἀρχιερεῖς,

Εὐλαβέστατοι ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί,

Χριστεπώνυμον πλήρωμα.

Μὲ θλίψιν καὶ συνοχὴν καρδίας ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν κηδεύει σήμερα τὸν σεβάσιμον Πρωτοπρεσβύτερον Ἰωάννην Ράμφον καὶ καλεῖ ὅλους μας νὰ εὐχρηθῶμεν εἰς τὸν Κύριον, νὰ τὸν ἀναπαύσῃ «ἐν τῇ χορῇ τῶν ἐκλεκτῶν καὶ ἐν τρυφῇ τοῦ Παραδείσου» (Τροπάριον Νεκρωσίου Ἀκολουθίας).

Ἐνδεδυμένον μὲ τὸν στολισμὸν τῆς ἱερωσύνης καὶ ἔχοντα εἰς τὰ χέρια του τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον τὸν μεταθέτει ἀπὸ τὸ ἐπίγειον εἰς τὸ ἐπουράνιον θυσιαστήριον, διὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν θείαν Λειτουργίαν ἄδων «ὥδην καὶ νύκτα» (Ἀποκ. Ε' 9), ἐπαναλαμβάνων «πλουσίαν τὴν ἀνταπόδωσιν ὑπὲρ ὧν ἐκοπίασεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου» καὶ προσευχόμενος μετὰ τῶν ἁγίων ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν εὐδόκως, τιμίως καὶ εὐσυνειδήτως ὑπηρέτησεν εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν.

Κύκλῳ τοῦ σεπτοῦ σκηνώματός του εὐρισκόμενοι ἐπιβάλλεται νὰ σταθῶμεν μὲ εὐλάβειαν πρὸ τῆς σεβασμίας μορφῆς καὶ νὰ ὑπογραμμίσωμεν ὀρισμένα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματά της, τὰ ὁποῖα τὴν καταξιώνουν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν κατάτασσον εἰς τὰς σπανίας ἱερατικὰς προσωπικότητας τοῦ αἵματος μας.

(*) Λόγος ποὺ ἐκφωνήθηκε κατὰ τὴ νεκρώσιμη Ἀκολουθία στὸν ἱ. ναὸ Ἀγίου Γεωργίου Κυψέλης, τῇ Δευτέρᾳ 20 Ὀκτωβρίου 1986. Τῆς Ἀκολουθίας προέστη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης πρ. Κεφαλληνίας κ. Προκόπιος. Ἐλαβαν μέρος ὁ Σεβ. Περγᾶμου κ. Ἰωάννης, ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης κ. Ἀναστάσιος καὶ πολλοὶ ἱερεῖς. Ὡσαύτως ὁ Σεβ. Σύρου κ. Δωρόθεος ποὺ μίλησε ὡς Μητροπολίτης τῆς γενεῖρας τοῦ μεταστάτος. Δι' ὀλίγων μίλησαν καὶ οἱ: προϊστάμενος τοῦ ἱ. ναοῦ π. Κωνσταντῖνος Βαστάκης, ὁ Ἀρχιμ. π. Ἀθανάσιος Σφουγγατάκης, ὁ κ. Παντ. Πάσχος ὡς ἐκπρόσωπος τῶν παλαιῶν οἰκοτρόφων τῆς Ἀπ. Διακονίας κ.ἄ. Ἐψαλε καλλίφωνος βυζαντινὸς χορὸς.

Ὁ αἰμνήστος πρωτοπρεσβύτερος Ἰωάννης Ράμφος ἐγεννήθη εἰς τὴν γραφικὴν νῆσον τῶν Κυκλάδων Κίμωλον τὸ ἔτος 1903. Ὁ ἱερεὺς πατέρας του γαλουχήσας αὐτὸν μὲ τὰ νόματα τῆς Ὁρθοδόξιας καὶ μὲ καθημερινὴν λειτουργικὴν ἐμπειρίαν τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν κατάρθωσε ἀπὸ τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν νὰ τοῦ ἐνσταλάξῃ τὸν ζῆλον πρὸς τὰ θεῖα καὶ τὸν πόθον πρὸς τὴν ἱερωσύνην.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ μικρὸς Ἰωάννης μετὰ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα τὰ ὁποῖα ἐδιδάχθη εἰς τὴν γενέτειράν του εἰσῆλθε εἰς τὴν Ριζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἐπὶ ἐξαετίαν ἐδιδάχθη τὰ θεολογικὰ γράμματα καὶ ἔτυχε ἐκκλησιαστικῆς παιδαγωγήσεως ὑπὸ σοφῶν διδασκάλων καὶ ἰδίᾳ τοῦ Διευθυντοῦ αὐτῆς Ἀρχιμανδρίτου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, τοῦ μετέπειτα Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν Ριζάρειον, ὡς φοιτητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἰσῆλθε εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ἱερᾶς ἐπιστήμης καὶ ὁλοκλήρωσε τὴν θεολογικὴν του κατάρτισιν μελετῶν, ἀλλὰ καὶ βιών εἰς τὴν πράξιν τὴν θεολογίαν.

Μετὰ τὴν λήψιν τοῦ πτυχίου του ἔθεσε προθύμως τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἐκτιμῶσα τὰς ἱκανότητάς αὐτοῦ τοῦ ἐνεπιστεύθη πρῶτον τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κανισκερίου ὁρφανοτροφείου τῆς Ἀλεξανδρείας, ὕστερον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ὁρφανοτροφείου τῆς Βουλιαγμένης καὶ τέλος τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Μὲ πατρικὴν στοργὴν καὶ παραδειγματικὴν αὐταπάρνησιν ὑπηρέτησε τὰ μικρὰ ὁρφανὰ καὶ ὥσπερ κοινὸς πατὴρ γέγονε ὅλος ἀγάπη πάντα ἐπιδιδούς καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν ὑπὲρ τῶν ἡγαπημένων (Ἰω. Χρυσοστόμου, Γ' Ὁμιλία εἰς τὸν Ἅγιον Παῦλον).

Ὡς Διευθυντῆς τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἔχων πλήρη συνείδησιν τῆς μεγάλης εὐθύνης τὴν ὁποίαν τοῦ ἐνεπιστεύθη ἡ Ἐκκλησία, ἠνάλωσε τὴν ζωὴν του ἀγρυπνῶν καὶ ἀόκνως ἐργαζόμενος μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις διὰ τὴν ὁρθὴν ἀγωγὴν τῶν ὑποψηφίων θεολόγων. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον ἔγραψε τὰς πρὶν λαμπρὰς σελίδας τῆς ἱστορίας του. Ἱεροπρεπῆς καὶ εὐγενικὸς, φωτεινὸς καὶ ἀκτινοβόλος, ὡραῖος καὶ ἐπιβλητικὸς, στοργικὸς καὶ πεθηρικός ἐπὶ ἡρώξε ἀριστον ὑπόδειγμα δι' ὅλους τοὺς φοιτητὰς τοῦ Οἰκοτροφείου πρὸς τοὺς ὁποίους ἡ ἀκτινοβολία τῆς προσω-

ΝΕΑΝΙΚΟ ΜΗΝΥΜΑ ΕΙΡΗΝΗΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΤΗΝΟ

Τοῦ Πρωτοπρ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ

Διευθυντοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου Πατρῶν

Στὸ νησί τῆς Παναγίας, στὴν Τήνο, καὶ μὲ πρωτοβουλία τοῦ «Νεανικοῦ Ἐπιμορφωτικοῦ ὁμίλου Σύρου» συγκεντρώθηκαν μέσα στὸ κατακαλόκαιρο (19-23 Ἰουλίου 1986) ἑβδομήντα φοιτητὲς καὶ ἐπιστήμονες ὄλων τῶν εἰδικότητων καὶ ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς πατρίδας μας γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν Συνέδριο μὲ θέμα τὴν ΕΙΡΗΝΗ.

Κάτω ἀπ' τὴ σκέπη τῆς Μεγαλόχαρης, τῆς Ὁποίας τὴν ἐνεργητικὴ ἐπίδραση αἰσθάνεται κανεὶς τόσο ἐντονὴ ἰδιαιτέρα ὅταν βρεθεῖ στὴν Τήνο, μὲ τὴν εὐλογία τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου καὶ μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα ἡρεμῆ ποὺ τὴ γέμιζε καὶ τὴ νοστήμιζε ἡ εὐλικρίνεια καὶ ἡ ἀπλότητα νέων ἀνθρώπων διεξήχθησαν οἱ ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου, τοῦ ὁποίου τὸ γενικὸ θέμα ἦταν:

«Δὼστε τὰ χέρια — ἐνῶστε τίς καρδιές» «Ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡ μὲν» (Ἐφεσ. 2,14).

Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου ἦταν ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πολυτεχνείου τοῦ Μόντρεαλ σὲ θέματα μόλυνσης καὶ περιβάλλοντος καὶ σύμβουλος σὲ παρόμοια θέματα τῶν Ὑπουργείων Περιβάλλοντος τοῦ Καναδᾶ καὶ τῆς χώρας μας κ. Ἰωάννης Χατζηνικολάου ἀπ' τὴ Θεσσα-

λονίκη. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς εἰσηγητὲς ποὺ ἦταν ὅλοι τους σοβαροὶ καὶ ἀξιόλογοι ἐπιστήμονες καὶ ἀνάμεσά τους καὶ Κληρικοὶ ἀξίζει, νομίζω, νὰ σημειωθεῖ ὅτι πῆραν ἐνεργὸ μέρος στὸ Συνέδριο τόσο ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ. Εἰρηναῖος, τοῦ ὁποίου ἡ παρουσία ἦταν πολὺτιμη καὶ οἱ παρεμβάσεις του εὐστοχες, ὅσο καὶ ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πειραιῶς π. Ἰγνάντιος Γεωργακόπουλος.

Πρὶν παραθέσω τὸ κείμενο τοῦ ψηφίσματος τοῦ Συνεδρίου θεωρῶ πὼς εἶναι ἐπιβεβλημένη, κατὰ κοινὴ ὁμολογία τῶν συνέδρων, μιὰ βασικὴ ἐπισήμανση: «Ὅτι αὐτὸ σκοπὸς καὶ ὁ στόχος τοῦ Συνεδρίου ἐπιτεύχθηκε σὲ μεγάλο βαθμὸ καὶ τοῦτο γιατί, κατὰ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Χανίων, «τὸ συνέδριο ἦταν κάτι σὰν ἀναζήτηση (ζωή - συζήτηση - κοινωνία). Δὲν ἦταν κατευθυνόμενο... Εἶχε ψυχὴ...». Αὐτὴ ἡ πραγματικότητα, νομίζω, εἶναι ἀνάγκη στὸ κείμενο τοῦ ψηφίσματος, ποὺ ἔχει κατὰ λέξη ὡς ἑξῆς:

«Θεωροῦμε τὸ θέμα τῆς εἰρήνης κεφαλαιῶδες γιὰ ὁλόκληρη τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ διαστάσεις τῆς εἶναι ἐνδοκοσμικὲς ἀλλὰ καὶ ὑπερβατικὲς. Ἐκτείνονται ἀπὸ τὸ Θεολογικὸ πεδίο (εἰρήνη ποὺ πηγάζει

πικότητός του ἦτο ἔκδηλος. Καθημερινὴ ἐπιδιώξεις του ἦτο ἡ πνευματικὴ καλλιέργεια τῶν νέων Θεολόγων καὶ ἡ ἀπόκτησις τῶν καταλλήλων ἐφοδίων διὰ μίαν ἐπιτυχημένην ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν. Ὡς Διευθυντὴς τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου ἐμπράκτως ἔγινε ὁ ὑπέρροχος ἐρμηνευτὴς τῶν λόγων τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «ἐνδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν ἐγενήθητε» (Α' Θεσ. Β' 8).

Ἀνεδείχθη πατὴρ καὶ διδάσκαλος Ἐπισκόπων, Πρωτοπρεσβυτέρων, Ἱεροκληρικών, Καθηγητῶν καὶ Μοναχῶν. Ἡτύχησε νὰ ἔδῃ κύκλω τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου πολλοὺς ἐκ τῶν φοιτητῶν του, τοὺς ὁποίους ἐκεῖνος μὲ τὸ παράδειγμά του προσήγαγε εἰς τὸν Χριστόν. Ἐργασθεὶς ἐπὶ ἡμῖσι αἰῶνος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀποσυρθεὶς τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας ἐπεδόθη εἰς λειτουργικὰς μελέτας καὶ ἡσχολήθη μὲ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν λαογραφίαν τῆς ἰδιαίτερας του πατρίδος.

Καὶ ἤδη φθάσας εἰς γῆρας τίμιον καὶ βαθύ διέβη ἀπὸ τὰ ἐπίγεια εἰς τὰ ἐπουράνια, «τὴν αἰτεράραχον θάλασσαν τοῦ βίου διαδραμὼν τῷ λιμένι προσέδραμε τοῦ Θεοῦ» (Τροπάριον Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας). Τὴν Κυριακὴν τὸ πρωῒ, ἡμέραν ἀναστάσιμον, ἀφῆκεν

τὸν μάταιον τοῦτον κόσμον καὶ χαίρων ἐπορεύθη εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, «ἵνα ἀναπαύσῃται ἐκ τῶν κόπων αὐτοῦ» καὶ ἵνα παρακαθῇ εἰς «τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου» (Ἀποκ. 19, 9), περιβεβλημένος τὰ λευκὰ ἱμάτια τῶν ἀγαθῶν ἔργων του (Ἀποκ. 7, 5). Διότι, διὰ νὰ εἴπωμεν κατὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριον Νύσσης, ὁ πρωτοπρεσβύτερος Ἰωάννης Ράμφος «ἐκ τοῦ βίου ἔχει τὴν μαρτυρίαν».

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὴν ὁποίαν ὑπηρετήσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὁ μεταστάς τὸσον ὡς Διευθυντὴς τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου, ὅσον καὶ ὡς ἐπιμελητὴς τῶν Λειτουργικῶν τῆς ἐκδόσεως, εἰς ἐνδειξὴν σεβασμοῦ καὶ τιμῆς καὶ εἰς ἀναγνώρισιν τῶν πολυτίμων ὑπηρεσιῶν του συμβολικῶς καταθέτει εἰς τὴν Στέγην Γερόντων τῆς ἐνορίας του χρηματικὸν ποσὸν ἀντὶ στεφάνου καὶ δέεται εἰς τὸν Κύριον νὰ ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν του «ἐνθα ὁ τῶν ἐορταζόντων ἦχος ὁ ἀκατάπαυστος καὶ ἡ ἀπέραντος ἡδονὴ τῶν καθορόντων τοῦ θεικοῦ προσώπου τὸ κάλλος τὸ ἄρρητον» (Εὐχὴ Θείας Μεταλήψεως).

Αἰωνία σου ἡ μνήμη ἀξιωμακάριστε καὶ αἰμύνηστε ἀδελφε καὶ συλλειτουργέ.

ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Εὐχαριστία) μέχρι τὸ κοινωνιολογικὸ καὶ τὸ κοσμολογικόν.

»Πιστεύουμε ὅτι τὶς παραπάνω διαστάσεις τῆς εἰρήνης μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος βαθεῖα νὰ τὶς βιώσει προσωπικά, ὅταν συμμετέχει ἐνεργῶς στὴ ζωὴ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μας. Ἐτσι διαμορφώνει δυναμικὰ στὸ πρόσωπό του τὸν ἄνθρωπο τῆς εἰρήνης ποὺ οἱ καθημερινές του σχέσεις καὶ συναλλαγές θὰ εἶναι εἰρηνοποιές.

»Ἡ Ὁρθόδοξη πνευματικότητα ἀποτελεῖ τὴν πειστικότερη θεμελίωση στοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν εἰρήνην στὸν κόσμον, γιατί δὲν περιορίζεται ἀπλῶς σὲ μιὰ εἰρηνικὴ συνύπαρξη, ἀλλὰ ἐπιδιώκει μιὰ βαθύτερη ὀντολογικὴ εἰρήνη ποὺ δὲν ἀποκοιμίζει τὸν ἄνθρωπο σὲ ἔνδοκοσμικὲς συμβατικότητες.

»Ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ «Ἄρχων τῆς εἰρήνης» (Ἐφεσ. 2,14) καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὁ προσωπικὸς χορηγὸς τῆς στὸν κάθε ἄνθρωπο.

»Νομίζουμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτῆς τῆς εἰρήνης ἀποτελεῖ τὸ πιὸ δυνατό θεμέλιο γιὰ κάθε ὀργανωμένη ἢ ὄχι φιλειρηνικὴ κίνηση. Ἐπίσης συμφωνήσαμε νὰ ἐνημερώσουμε τοὺς συναδέλφους μας ποὺ φοιτοῦν σὲ ὅλα τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα μὲ τὰ πορίσματα τοῦ συνεδρίου μας, μεταφέροντας σ' αὐτοὺς τὴν Ὁρθόδοξη Χριστοεἰρηνικὴ μαρτυρία μας».

Τὰ ὅσα ἀναφέρθηκαν παραπάνω μὲ ἀποκορύφωμά τους πάντοτε τὸ μεσοτὸ κείμενο τοῦ ψηφίσματος, ἡ πληρότητα τοῦ ὁποίου, νομίζω, εἶναι ἀναμφισβήτητη, δὲν ἀφήνουν ἴσως περιθώρια γιὰ περαιτέρω ἀνάλυση. Ὅμως, ἀγγίζοντας καὶ μ' αὐτὴ τὴν εὐκαιρία τὸ κρίσιμο θέμα, πέφτω στὸν πειρασμὸ ἀπλᾶ καὶ ἐπιγραμματικὰ καὶ χωρὶς συστηματικὴ ἀνάλυση νὰ ἀρθρώσω καὶ τὸν προσωπικό μου πενιχρὸ λόγον, διατυπώνοντας ἔτσι τὸ μόνιμο προβληματισμὸ μου καὶ τὴν ἀγωνία μου ποὺ ὅπως δὴποτε σήμερα εἶναι προβληματισμὸς καὶ ἀγωνία κάθε ἀνθρώπου πάνω σ' αὐτὸν τὸν πλανήτη. Σὲ στίλ, λοιπόν, διαπιστώσεων - προτάσεων ἐντελῶς συνθηματικὰ ἐπισημαίνω ἔτσι:

Διαπιστώσεις — προτάσεις

1. Ἀποτελεῖ κοινὴ διαπίστωση πὼς τὰ κινήματα εἰρήνης σήμερα ξεφυτρώνουν σὰν μανιτάρια ἐνῶ οἱ ἀναλυτές του πληθαίνουν, εἰρηνολογοῦντες ἀκατάσχετα. Σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις οἱ πορεῖες εἰρήνης κατάντησαν ἐπετειακὲς καὶ ξέφτισαν σὲ συσχετισμοὺς ποὺ ἀντιμάχονται συσχετισμοὺς. Εἶναι ὀλοφάνερο πὼς τὶς περισσότερες φορὲς τοὺς λείπει ὁ αὐθορμητισμὸς καὶ ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἐπομένως ὁ ὅποιος παλμός τους καὶ τὸ ὅποιο τους πάθος εἶναι φτιαχτὰ καὶ ψεύτικα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ πείθουν καὶ νὰ μὴ συνεγείρουν τὰ πλήθη. Τὸ συμπέρασμα: Ὁργανώνονται φιέστες χωρὶς πρακτικὸ ἀποτέλεσμα γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς εἰρήνης. Μᾶλλον θόρυβος γίνεται!

Ἡ παραπάνω διαπίστωση, νομίζω, μᾶς υποχρεώνει νὰ υπογραμμίσουμε ὡς πρόταση ὅτι: Προϋπόθεση τῶν ὅποιων προϋποθέσεων γιὰ τὴν προώθηση τῆς ἐπὶ γῆς εἰρήνης εἶναι ὁ Χριστός. (Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος τῆς εἰρήνης) (Β' Θεσσαλ. 3,16) μπορεῖ

μόνο νὰ δώσει τὴν εἰρήνην στὴ γῆ ἀφοῦ αὐτὴ, ὡς καρπὸς τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, γίνεται πρῶτα ἐσωτερικὴ κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου. Μὴ τέτοια εἰρήνη εἶναι ἡ εἰρήνη τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, τοῦ Θεοῦ τῆς εἰρήνης (Ρωμ. 15,33 κ.ἀ.), ποὺ καρποφορεῖ τὴν κοινωνία καὶ τὴν ἀγάπη ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους καὶ φυσικὰ μέσα στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως δὴποτε ἓνα τέτοιο ἐγγεῖρημα δὲν εἶναι εὐκολο γιατί προϋποθέτει ὄχι ἀπλὴ προσπάθεια ἀλλὰ σκληρὸ πόλεμον κατὰ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἐτσι ὅμως θὰ μπορούμε ὄχι μόνο νὰ μιλάμε καὶ νὰ ἐνεργοῦμε αὐθόρμητα καὶ ἀποτελεσματικὰ γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς ἐπὶ γῆς εἰρήνης σὲ ἐπίπεδο γενικὸ καὶ παγκόσμιον ἀλλὰ καὶ νὰ δροῦμε ἄμεσα καὶ ἀποτελεσματικὰ στὸν συγκεκριμένο χρόνο καὶ χρόνο ποὺ καθημερινὰ κινούμαστε (οἰκογένεια, γειτονία, ὡρο ἐργασίας κ.ἀ.). Ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς θὰ μᾶς συνόψιζε ὅλα τὰ παραπάνω μὲ τὴν ἐξῆς φράση:

«Οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν ἐκ τῆς κατὰ κόσμον εἰρήνης λοιπὸν περιγενήσεται, τῆς ψυχῆς κακῶς διακειμένης, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον ποιητὴν στασιαζούσης καὶ ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν γενέσθαι οὐκ ἀνεχομένης...» (κεφάλαια διάφορα).

2. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ διαδικασία δὲν συμβάλλει ὅσο θὰ ἔπρεπε καὶ ὅσο ἀπ' τὴ φύση τῆς εἶναι ὑποχρεωμένη στὴν προώθηση τῆς εἰρήνης. Καὶ τοῦτο γιατί δὲν καλλιεργεῖ στοὺς νέους μας μὲ τρόπο ἀντικειμενικὸ καὶ ψυχραίμο καὶ στὸ βαθμὸ ποὺ χρειάζεται τὴν εὐαισθησία γιὰ τὴν ἱερὴ ὑπόθεση, ὥστε νὰ προσεγγίσουν σωστὰ τὸ πρόβλημα καὶ νὰ ἐργάζονται γιὰ τὴ λύση τοῦ ἀντιμετωπίζοντος συγκεκριμένα καθημερινὰ προβλήματα τοῦ κύκλου τῆς ζωῆς τους. Δυστυχῶς καὶ στὸν ἱερὸ χρόνο τῆς ἐκπαίδευσης σὲ πολλὰς περιπτώσεις διαπιστώνεται ὄχι μόνο μονομέρεια πάνω στὸ θέμα εἰρήνη ἀλλὰ καὶ ἀνίετη ἐκμετάλλευσή του.

Καὶ ἂν ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, τότε ἡ πρότασή μας δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλη παρὰ ὅτι: Στὸ χρόνο τῆς παιδείας (μὲ τὴν εὐρύτερη ἔννοια τοῦ ὅρου) εἶναι ἄμεση ἀνάγκη νὰ δοθεῖ βασικὰ καὶ κατ' ἀρχὴν ἡ μάχη καὶ νὰ διεξαχθεῖ ὁ καλὸς ἀγὼνας γιὰ τὴν εἰρήνη. Καὶ τοῦτο γιατί ἀπ' τὸ χρόνο τῆς Ἐκπαίδευσης πρέπει νὰ ξεκινήσει σωστὰ ἡ μεγάλη προσπάθεια γιὰ νὰ συνεχισθεῖ καὶ στὸν εὐρύτερο κοινωνικὸ καὶ διεθνῆ χρόνο. Μόνο ἡ παιδεία — ἂν θέλετε — μέσα στὰ πλαίσια τῆς Ἑλληνορθόδοξης Ἐκκλησιαστικῆς μας παράδοσης μπορεῖ νὰ δώσει τὴν ἀληθινὴ ἔννοια τῆς εἰρήνης καὶ νὰ ἀναλύσει τὸ ὀντολογικὸ τῆς περιεχόμενο. Ἐκεῖ στὸ χρόνο τῆς Ἐκπαίδευσης, θὰ διδαχθεῖ ὅτι τὴν εἰρήνην δὲν τὴν ἀφανίζει μόνο ὁ πόλεμος ἀλλὰ τὴ φθείρει καὶ τελικὰ τὴν καταργεῖ ὁ φόβος καὶ ἡ ἀνέλευ-

Γιὰ δ,τι ἀφορᾷ στὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει νὰ ἀπευθύνεσθε στὴ Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», δδδς Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα — Τηλ. 72.18.308.

θερία, ή βία και ή τρομοκρατία, ή αποδιοργάνωση και ή αναρχία, ή φτώχεια και ή κοινωνική αδικία. Π.χ. πώς μπορεί νά υπάρχει ειρήνη στόν κόσμο όταν μόνο τò 5% τών ανθρώπων κατέχει τò 95% τών αγαθών τής γής;

Ακόμη, εκεί, στο χώρο τής εκπαίδευσης, πρέπει νά πρωτοκαλλιεργηθεί κατά τρόπο υποδειγματικό ή δημοκρατική βούληση και συμπεριφορά, ή κατανόηση και ή αλληλεγγύη, ή αδελφσύνη και ή αγάπη. Έκει, μέσα σέ πνεύμα κοινοτικό, θα πρωτοθεμελιωθούν στέρεα οί ειλικρινείς και ήρεμες διανθρωπίνες σχέσεις πού όπωσδήποτε αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για γόνιμη συνεργατικότητα και ειρηνική συνύπαρξη.

Όμως, πρέπει στο σημείο αυτό νά επισημανθεί ένας κίνδυνος πού έλλοχεύει ιδιαίτερα στο χώρο τής εκπαίδευσης ως πρός τò πρόβλημα τής ειρήνης. Ό κίνδυνος είναι νά θεωρητικοποιήσουμε τò ζήτημα τής ειρήνης τόσο ώστε νά προσπαθούμε νά τò λύσουμε με αφηρημένες θεωρίες και στείρες νοουθεσίες ή με τή γνωστή πιά προπαγανδιστική τακτική ένταξης — μαζικής και άσυνείδητης πολλές φορές — τών νέων σέ διάφορους ειρηνιστικούς μηχανισμούς και ειρηνιστικά κινήματα απλά και μόνο για νά αυξήσουμε τά μέλη τους!

3. Διαπιστώνεται ακόμη ότι είναι άρκετοι εκείνοι πού άδραχνούν γιατί αντιμετωπίζουν τήν υπόθεση τής ειρήνης μοιρολατρικά. Πιστεύουν δηλαδή, και διακηρύττουν ότι επειδή αβλα είναι προμελετημένα και προκαθορισμένα άπ' τούς μεγάλους ή όποια προσπάθεια για τήν ειρήνη πάει χαμένη και έπομένως γιατί νά γίνεiu.

Ουδείς, νομίζω, άμφιβάλλει πώς μιá τέτοια αντιμετώπιση τού προβλήματος είναι άπαραδέκτη γιατί όπωσδήποτε μιá τέτοια αντίληψη, καλλιεργούμενη μάλιστα στά ευρύτερα κοινωνικά στρώματα, είναι άρκετά επικίνδυνη και οί έπιπτώσεις της, φυσικά άνασταλτικές και έπομένως επιζήμιες για τήν προώθηση τής ειρήνης. Κατηγορηματική κατά συνέπεια προκύπτει ή πρόταση: "Άμεση άνάγκη άπόκρουσης κάθε μοιρολατρικής στάσης μπροστά στο πρόβλημα τής ειρήνης. Όπωσδήποτε είναι άυτονόητο ότι ή προσπάθεια για τήν ειρήνη περνάει μέσα άπό ποιήλες άλληλοσυγκρουόμενες και άντιφατικές έξελικτικές διαδικασίες και έπομένως για νά έπιτύχει προϋποθέτει άκονισμένη θέληση, συνέπεια και διαφάνεια προθέσεων και πράξεων, τόλμη και άποφασιστικότητα και πρό παντός πάλη αγάπης ενάντια στο μίσος, στην κακία, στην άδικία, στην καταπίεση, στο ρατσισμό, στην αναρχία, στην τρομοκρατία και στο ποικίλο άλλο κακό πού κατακλύζει σήμερα τόν κόσμο και περισφίγγει άποπνικτικά τò σύγχρονο άνθρωπο. Εί- ναι, δηλαδή, άπόλυτη άνάγκη νά συνειδητοποιήσουμε όλοι μας ότι ή ιερή υπόθεση τής ειρήνης είναι κάτι πολύ περισσότερο άπό ένα έντυπωσιακό σύνθημα άντιπολεμικής καπηλείας και όπωσδήποτε δέν σημαίνει απλά άπουσία πολέμου, αλλά κυρίως συμφωνία

συνειδήσεων, όπως πολύ εύστοχα έχει παρατηρήσει ό Spinoza.

4. Δυστυχώς καθημερινή είναι ή διαπίστωση άπ' τούς ψύχραιμους και άντικειμενικούς παρατηρη- τές ότι δυστυχώς όταν γίνεται λόγος για τήν ειρήνη μεταβάλλεται σέ άποκλειστικό μονόλογο. Τis περισ- σότερες φορές λείπει έντελώς τò στοιχείο τού δι- α- λό- γ- ο- υ. Ό καθένας προσπαθεί νά περάσει προσω- πικές του και συλλογικές έστω άπόψεις μέσα άπό τά άπρόσωπα μαζικά κανάλια άδιαφορώντας για τò τί ό άλλος λέει. Μ' αυτό τόν τρόπο όμως ή μονοπό- ληση τής ειρήνης δέν είναι μόνο επιζήμια αλλά και άηδιαστική. Είναι ίσως περιττό νά υπογραμμισθεί ότι αὐτή και μόνη ή μονοπόληση είναι άρκετή για νά τορπιλίζει τήν όλη υπόθεση και νά δημιουργεί άνάμεσα στις κοινωνίες και στους λαούς όλοένα και βαθύτερα ρήγματα πληγώνοντας έτσι όλο και περισ- σότερο τò περισσότερι τής ειρήνης.

Κατά συνέπεια, έπόμενη πρόταση: Νά κη- ρυχθεί (πάση τή κτίσει) ότι ή μονοπωλιακή άπο- κλειστικότητα (διαλόγου) ή (αγώνων) για τò άγαθò τής ειρήνης, στήν ουσία άντιμάχεται τήν ειρήνη και συντηρεί καθεστώς πολέμου. Όπωσδήποτε είναι άναγκαία ή άμεση άπεμπλοκή κάθε προσπάθειας, προσωπικής ή μαζικής, για τήν ειρήνη άπό πολιτικές ή κομματικές σκοπιμότητες και τακτικές πού θα έγκαινιαίνει τή χάραξη νέας δρομολόγησης και διά- φανης τακτικής για τήν κατοχύρωση τής παγκόσμιας ειρήνης. Έπομένως ή άποπαγίδευση τών λαϊκών δυνάμεων και ό καθαρòς και σταθερòς προσανατολι- σμός τους στο άγαθò τής ειρήνης με τρόπο πρακτικό και συγκεκριμένο στην καθημερινή προβληματική της ζωής είναι ή άμεση άνάγκη τής ιστορικής τούτης ώρας άφου κυρίαρχο είναι τò πρόβλημα τής ειρήνης σήμερα. (Συνεχίζεται)

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ άπό τήν σελίδα 326)

διευθετήσεως, άλλ' αὐτò τò Πρόσωπόν Του υπήρξεν ό πρός ειρήνην συνεκτικός δεσμός⁶⁰: «Αὐτòς γάρ έστιν ή ειρήνη, ό ποιήσας τά άμφότερα έν και τò μεσότοι- χον τού φραγμοῦ λύσας, ... ίνα τούς δύο κτίση έν έαυτῷ εἰς ένα κοινόν άνθρωπον ποιῶν ειρήνην»⁶¹. Τήν έν ύπομονήν ύποταγήν, τò άντιπροσωπευτικόν πάθος και τήν άπολύτρωσιν άπό τής άμαρτίας δια- κηρύττει και ό Σεβασμιώτερος τών Προφητῶν, 'Ιω- άννης ό Πρόδρομος, ότε είδε τόν 'Ιησοῦν έρχόμενον πρός αὐτόν: «'Ιδε ό άμνός τού Θεοῦ ό αἱρων τήν άμαρ- τίαν τού κόσμου»⁶².

60. Βλ. Παναγιώτου Τρεμπέλα, 'Υπόμνημα εἰς τὰς ἐπι- στολάς τής Καινῆς Διαθήκης, σελ. 103-104, Τόμος Β', 'Α- θῆναι, 1956.

61. 'Εφεσίους, 2,15,16.

62. 'Ιωάννου, 1,29.

ΑΝΘΗ ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ

ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ ΜΑΣ(*)

Τοῦ κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Ι. ΝΕΑΜΟΝΙΤΑΚΗ

ΙΒ'

Μέσα σ' αὐτὸ τὸν ἀνεπανάληπτο σὲ ὁμορφιὰ καὶ πλοῦτο Ναὸ τοῦ Κυρίου μόνον ὑπολείμματα ἔχουν ἀπομείνει ποὺ θυμίζουν τὸ μεγαλεῖο ἀπὸ τὸ παρελθόν, ποὺ ἐξασφαλίζει τὸ μέλλον τῆς Ἀγίας Σοφίας, σὰν μνημείου ὄχι μόνον ἐλληνοχριστιανικοῦ, ἀλλὰ καὶ πανανθρώπινου. Καὶ σ' ὅλον αὐτὸν τὸν κόσμο ποὺ ὑπηρετοῦσε μέσα ἐδῶ μὲ ἀδιάσειστο τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας καὶ τοῦ ἀνίκητου τῆς Αὐτοκρατορίας ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἐχθρό, σὰν κεραυνὸς ἐν αἰθρίᾳ ἔπесε τὸ φοβερὸ γεγονός τῆς Ἀλώσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Φράγκους στὰ 1204. Οἱ πέτρες τοῦ ἂν εἶχανε λαλιὰ καὶ ψυχὴ καὶ τί θὰ λέγανε καὶ πῶς θὰ κλαίγανε, γιὰ τὴ λεηλασία, τίς ἱεροσυλίες, τίς καταστροφές, τοὺς βιασμούς καὶ τὸ ἀνθρωπομακελλεῖο μέσα στὴν Πόλη καὶ στὸν ἱερὸ αὐτὸ χῶρο. "Ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ τυχοδιώκτες τῆς Δ' Σταυροφορίας, τὰ μαζώματα τῆς λεγομένης χριστιανικῆς, ἀλλ' ἀπολίτιστης Εὐρώπης, ἤρθαν ἐδῶ, ἄλλοι σιδερόφρακτοι κι ἄλλοι λαφροὶ ὀπλίτες γιὰ νὰ «λευθερώσουν τοὺς Ἀγίους Τόπους» ἀπὸ τοὺς Σαρακηνούς. Βλέποντας ὅμως, τοὺς ἀπὸ αἰῶνες σωρευμένους ἐδῶ θησαυροὺς τῆς Πόλης, παράτησαν καὶ τοὺς Ἱεροὺς Τόπους καὶ τίς ἰδεολογίες τους καὶ ὕστερα ἀπὸ πολιορκία, στίς 13 Ἀπριλίου τοῦ 1204, κατῴρθωσαν μ' ἔφοδο νὰ κυριεύσουν τὴ μεγάλη καὶ δοξασμένη Πολιτεία, νὰ τὴ λεηλατήσουν καὶ νὰ καταστρέψουν τὴν Αὐτοκρατορία τῆς, καταλήγοντας στὴ μοιρασιά τῆς. Στὴ φοβερὴ ἐκείνη μέρα, ἐλπίζοντας πῶς ἡ ἀκατάλυτη δύναμη τοῦ Κυρίου καὶ πάλι θὰ σπλαχνιζόταν τὸ βαρυμένο ἀπὸ πλῆθη ἁμαρτιῶν Βυζάντιο, χιλιάδες γυναικοπαῖδα εἶχαν καταφύγει στὴν Ἀγ. Σοφία, προσευχόμενα γιὰ τὴ σωτηρία τους, τῶν δικῶν τους καὶ τῆς Πόλης. «Κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος», ἡ ἱκεσία ἐκείνη δὲν εἰσακούστηκε καὶ ἔτσι ὅταν μαθεύτηκε ἀπὸ τοὺς ἐγκλείστους ἡ κατάρρευση τῆς ἄμυνας τῆς πόλης καὶ ἡ εἴσοδος τῶν Σταυροφόρων σ' αὐτή, ὅλο αὐτὸ τὸ ἀξιοδάκρυτο πλῆθος, πίστεψε σὲ κἄτι τὸ ἀπίθανο. Πίστεψε, — ἀλλοίμονο!.. — στὴν «ἀνθρωπιὰ» καὶ στὴν ... «χριστιανοσύνη» τῶν Φράγκων. Μ' αὐτὴ τὴν πίστη, ἀνοιξαν οἱ δυστυχισμένοι, μὲ τρόμο καὶ κλάμματα τίς πάγκαλες πύλες τῆς Ἀγίας Σοφίας — τίς ὑπέροχες καὶ καταστέλιστες καὶ σὲ σχηματισμὸ λιτανείας, μὲ τὸν Τίμιο Σταυρὸ σὰν ὅπλο καὶ προστασία καὶ τὰ ἐξαπτέρυγα ἐπὶ κεφαλῆς, μὲ ὅλο τὸ ἱερατεῖο λαμπροφορεμένο, ψάλλοντας τὸ «Κύριε ἐλέησον» μόλις ἀντίκρυσαν τὸ μανιασμένο ἀπὸ τὸ μένος τοῦ πολέμου μπουλούκι τῶν ἐπερχομένων κατακτητῶν,

μ' ἐπὶ κεφαλῆς τὸ σιδερόφρακτο ἀρχηγό του — ἔναν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς — Βονιφάτιο τὸν Μομφερατικό, πέσαν στὰ γόνατα, σὲ στάση ἱκεσίας καὶ μὲ γοερὲς φωνές, κραυγάζαν:

«Ἄγιε Βασιλεῦ Μαρκίων! Ἐλέησον ἡμᾶς...»

Σ' αὐτὸ τὸ χαμηλὸ ἐπίπεδο κατακυλίσαντες ὁ περήφανος λαὸς τῆς Βασιλισσας Κι' αὐτὸ γιὰ λίγο μόνον βοήθησε. Ποιὸς μπορούσε νὰ συγκρατήσῃ τὴν δίψα γι' ἀρπαγὴ ὅλων ἐκείνων τῶν ληστῶν τῆς Εὐρώπης, ποὺ ὠρμήσαν, εὐθὺς ἀμέσως, στὴν Ἀγία Σοφία, στὸ Παλάτιον, στὴν Ἀγία Εἰρήνη καὶ στίς ἄλλες περιλάμπρες ἐκκλησίες τῆς Βασιλεύουσας καὶ στὰ σπίτια πλουσιῶν καὶ φτωχῶν, γιὰ ν' ἀρπάξουν, νὰ βιάσουν καὶ νὰ σκοτώσουν ὅποιον ἀντιστεκόνταν στὴ βουλιμία τους; Μεγαλύτερο θηρίο ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ὅταν δὲν εἶναι ἄνθρωπος, δὲν ὑπάρχει. Ἐπαναλαμβάνοντας καὶ πολλαπλασιάζοντας, ἀκόμη, τὴ δουλικὴ τους συμπεριφορά, οἱ συμφοριασμένοι Κωνσταντινουπολίτες, πέφταν στὰ πόδια τῶν βαρύνων καὶ τῶν μαρκησιῶν καὶ τῶν κομήτων, γιὰ νὰ ζητήσουν τὸ ἑλὸς τους, τὸ ἀνύπαρκτο. Φιλοῦσαν τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων τῶν ἡγουμένων καὶ τῶν καλογέρων τῶν μοναστηριῶν τῆς Δύσης ποὺ ἀκολούθησαν τὴν ἐκστρατεία γιὰ τὴν... ἀπελευθέρωση τῶν Ἀγίων Τόπων(!) ἀλλά, τοῦ κάκου... Παντοῦ ἡ ἀδιαφορία καὶ σ' αὐτοὺς ἰδιαίτερα ποὺ εἶχαν καὶ τὸ πρόσχημα τοῦ σχίσματος μεταξὺ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Οὔτε ἱερὸ, οὔτε καὶ ὅσιο τοὺς σταμάτησε στὸ βδελυρὸ ἔργο τους. Ἀρπάξαν, ἔκλεψαν, σύλλησαν, ἀπέσπασαν τόσα ὥστε νὰ μὴν μποροῦν καὶ νὰ τὰ σηκώσουν. Γράφτηκε ἀπὸ τοὺς χρονογράφους πῶς καὶ μουλάρια ἀκόμα, μπάσαν μέσα στὸν πανῖερο Ναὸ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας γιὰ νὰ κουβαλήσουν τὰ βαριά ἐπιπλα καὶ σκευῆ, αὐτοὶ οἱ καλοὶ χριστιανοί, ὑπερβάλλοντας καὶ τοὺς Τούρκους, ἀκόμη, ποὺ τοὺς διαδέχτηκαν στὴ κακουργία.

Αὐτὴ ἡ καταστροφικὴ μανία θὰ ἔφθανε καὶ σὲ μεγαλύτερη ἀκόμα καταστροφή ἂν στὴ τέταρτη νύχτα μετὰ τὴν ἄλωση, δηλ. στίς 17 Ἀπριλίου 1204, δὲν ἐπέτρεπε ὁ Θεὸς νὰ γίνῃ ὁρατὴ στὴ Πόλη ὀλικὴ ἐκλειψὴ τῆς σελήνης. Σὰν ἀντίκρυσε τὸ φαινόμενο τοῦτο, ὅλο αὐτὸ τὸ πανάθλιο καὶ ἄξεστο ἀνθρωπομάνι τῶν Γάλλων, Βέλγων, Γερμανῶν, Ἰταλῶν, τῶν Φράγκων — μὲ μιὰ λέξη — κατατρόμαξε. Δεισιδαίμονες, παραθρησκευόμενοι, πίστεψαν πῶς αὐτὸ ἀποτελοῦσε τρομερὴ προειδοποίηση τοῦ Θεοῦ γιὰ μεγάλα καὶ φοβερά κακὰ σὲ βάρος τους. Πείνα, ἀρρώστειες, πολέμους, αἱματοχυσίες καὶ θανάτους.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 317 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17 τεύχους.

(Συνεχίζεται)

Ε Π Ι Κ Λ Ι Ρ Α

50 χρόνια διακονίας.

‘Αλλοίμονο, «προοδεύουμε»!

ΜΙΣΟΣ αιώνας ζωής! Φέτος συμπληρώνονται πενήντα χρόνια από την ίδρυση της ‘Αποστολικής Διακονίας της ‘Εκκλησίας της ‘Ελλάδος. Πενήντα χρόνια διαρκούς προσφοράς του Συνοδικού ‘Οργανισμού στο διψασμένο άνθρωπο. Πολλές και ποικίλες οι αντίξοες συνθήκες, κατά καιρούς, δεν κατόρθωσαν όμως ν’ αναστείλουν ούτε καν να περιστείλουν την προσφορά, που εκφράζεται μ’ εκδοτική δραστηριότητα, ιεραποστολική — τόσο σε διεθνές όσο και σ’ εθνικό επίπεδο — κηρυκτική, κατηχητική, κ.λπ.

Τις ημέρες αυτές και συγκεκριμένα στις 13 και 16 του Νοεμβρίου γιορτάζεται η πεντηκονταετηρίδα με διάφορες εκδηλώσεις τόσο στον Καθεδρικό Ναό ‘Αθηνών — πανηγυρική θ. Λειτουργία κι επίκαιρο κήρυγμα — όσο και στους χώρους της ‘Αποστολικής Διακονίας καθώς και του Θεολογικού Οικοτροφείου της.

Το περιοδικό μας εύχεται να γιορτάσει η Α.Δ. και την εκατονταετηρίδα της, μεστή από καρπούς φιλαλληλίας στην ύπηρεσία πάντοτε Θεού και ανθρώπου.

‘Ενα μπουκέτο... αγκάθια.

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ! ‘Ενα ακόμη αγκάθι αφαιρείται από το σώμα της ‘Ελλάδας. Οι Κρίσιμα Διαλύονται με την υπ’ αριθμ. 7826)1986 απόφαση του ‘Εφρειδίου ‘Αθηνών, υστερόν από αίτηση της Νομαρχίας ‘Αττικής γιατί «ή διαρρύθμιση των Κρίσιμα ξέφυγε το σκοπό της για τον οποίο ιδρύθηκε». Στο πρωτόδικο δικαστήριο οι Κρίσιμα είχαν κερδίσει τη δίκη, αλλά η Νομαρχία έκανε έφεση επί της απόφασεως και το ‘Εφρειείο δικαίωσε τις ελληνικές αρχές ότι πράγματι η διαρρύθμιση των Κρίσιμα α) άσκει θρησκευτική δραστηριότητα και λατρευτική ‘Ινδουιστική των Κρίσιμα και β) άσκει προσηλυτισμό με ψυχολογική πίεση και πλήρη εξαπάτηση.

Διαλύεται επιτέλους η διαρρύθμιση που από το 1979 δηλητηριάζει την ελληνική νεότητα με τον στείρο και φορτικό μονόλογο για το Θεό Κρίσιμα, που καμμιά σχέση δεν έχει με την καλλιέργεια του πνεύματος, όπως ισχυρίζονται τα στελέχη της διαρρύθμισης.

Καλή όπωσδήποτε σαν αρχή. Για ν’ αφαιρεθούν όμως όλα τα δηλητηριώδη αγκάθια απ’ το ορθόδοξο σώμα της πατρίδας μας, για να καταστραφεί ολοσχερώς το μπουκέτο των αγκαθιών, «θέλει δουλειά πολλή».

ΝΟΥΒΕΛ ‘Ομπσερβατέρ λέγεται το γαλλικό περιοδικό που δημοσιεύει τις ακόλουθες απέλπιδες ειδήσεις: ‘Ενα εκατομμύριο εξακόσιες χιλιάδες παιδιά, κάτω των είκοσιπέντε χρόνων, ζούν μόνον μ’ ένα γονιό. ‘Ο αριθμός των διαζυγίων δεκαπλασιάστηκε από το 1972 ως το 1982, με αποτέλεσμα το 42,80% των ανδρών και το 30,10% των γυναικών, είκοσιπέντε ως είκοσιεννέα ετών να είναι άγαμοι ή διαζευγμένοι!

Και επανάληψιν δημοσιεύσαμε παρόμοια στατιστικά στοιχεία που αφορούν την ελληνική πραγματικότητα. Δεν θα επανέλθουμε. Θα επισημάνουμε απλώς ότι θεωρήθηκαν πρόοδος το αυτόματο διαζύγιο, ή αποποινικοποίηση της μοιχείας, οι ελεύθερες συμβιώσεις, ο πολιτικός γάμος...

—Σαν πολύ δεν έχουμε «προοδεύσει»; ‘Αντέχουμε άραγε και σε άλλη «πρόοδο»;

Ουαί... ήμιν!

ΑΣ ΜΗΝ ΚΡΥΒΟΜΑΣΤΕ. Δεν είναι οι κληνθηρισμοί των βρεφών και των νηπίων αιτία για την αποπροσήλωση του εκκλησιαζόμενου. Πολλές κεφαλές, στη διάρκεια της λειτουργίας, περιστρέφονται σαν περισκόπια υποβρυχίων. Μέμφονται την παρουσία των λιλιπούτειων χριστιανών που, δικαιολογημένα δυσανασχετούν μιά κι ο χρόνος της λατρείας είναι δυσανάλογος με τη δική τους υπομονή. ‘Εφτασε κάποια στιγμή «εξοβέσσειται» κυρία σε κεντρικό Ναό των ‘Αθηνών να ψιθυρίσει σε παρακείμενη «αί καλός που ήταν ο ‘Ηρώδης. Και πόσο χρήσιμος!». ‘Ολ’ αυτά θυμίζουν χώρους λατρείας άλλων ‘Ομολογιών, όπου ενώνουν τις παλάμες μπροστά στο κεφάλι και τυποποιημένα προσεύχονται. Στην ίδια στάση όλοι...

‘Ορθοδοξία θα πει ανοχή — με την καλή φυσικά έννοια — θα πει «φως ήλαρόν» με λαδοκάντηλο, λίγο άγνo θυμίαμα, ένα μελισσοκέρι, το κλάμα του βρέφους - αίματος στο Πρόσωπο του Θεού. Δεν καταστρέφει την κατανύξη. ‘Αντίθετα, την υπογραμμίζει. ‘Εμείς οι μεγάλοι την καταστρέφουμε με τον καθωσπρεπισμό, τον φαρισαϊκό όπωσδήποτε.

‘Ας μὴν προκαλούμε τα δικαπλά «ουαί» του Κυρίου πάνω μας...

ΕΓΓΡΑΦΟ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Από το Σύλλογο Κληρικών Εκπαιδευτικών «Κοσμάς ὁ Αἰτωλός» Σ.Α. ἐστάλη στο Διευθυντή τοῦ περιοδικοῦ «Έφημερίους» τὸ ὑπ' ἀρ. 7) 20.10.86 ἔγγραφο, ἐξ ἀφορμῆς τῆς εἰδήσεως ποὺ καταχωρήθηκε στὴν παρούσα σελίδα (τεύχος 16/1.10.86) μὲ τίτλο «Τὸ ὄριο ἀποδοχῶν τῶν ἱερέων - ἐκπαιδευτικῶν».

Ὁ Πρόεδρος πρωτοπρ. κ. Εὐάγγ. Σκορδάς καὶ ὁ Γεν. Γραμματεὺς (ὑπογραφή δυσανάγνωστη) ποὺ τὸ υπογράφουν, ἐκφράζουν τὸ παράπονο ὅτι στὴν ὑπόψη εἰδηση δημοσιεύθηκαν «μετὰ πολλῆς χαρᾶς ὅλες οἱ ἐχθρικές ἐνέργειες τῆς Κυβερνήσεως τοῦ ΠΑΣΟΚ σὲ θάρρος τῶν ἱερέων - ἐκπαιδευτικῶν» καὶ ὅτι ὁ συντάκτης «φαίνεται ἀνημέρωτος» (προφανῶς ἐννοοῦν ἀνενημέρωτος).

Ἀντιπαρερχόμενος ὁ συντάκτης ὠρισμένες φράσεις ποὺ δὲν εἶχαν, πιστεύει, θέση στο ἔγγραφο καὶ ἀναλαμβάνοντας τὴν πλήρη εὐθύνη γιὰ τὸ ἐνυπόγραφο δημοσίευσμά του, ἔχει νὰ παρατηρήσει δύο τινά:

Πρῶτον, ὅτι καταχωρώντας τὴν εἰδηση ἀρκέσθηκε σὲ μιὰ ξηρὴ καὶ σύντομη ἀπόδοση τοῦ περιεχομένου τοῦ ὑπ' ἀρ. 64195)2002)14. 7. 86 ἔγγραφου τοῦ ὑφυπουργοῦ Οἰκονομικῶν Δημ. Γεωργακόπουλου, τὸ ὁποῖο κοινοποιήθηκε ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο Παιδείας σ' ὅλες τὶς Ἱ. Μητροπόλεις καὶ τὰ Δημόσια Ταμεῖα τοῦ Κράτους. Ἀπὸ ποῖα λέξη ἢ φράση ἐξάγεται τὸ «μετὰ πολλῆς χαρᾶς», δὲν σημειώνουν στο ἔγγραφο οἱ σεβάσμιοι ἀποστολεῖς.

Δεύτερον, ἡ σελίδα «Εἰδήσεις ποὺ ἐνδιαφέρουν τοὺς Έφημερίους» ἔκλεισε μιὰν ἀδιάκοπη παρουσία ἐπτὰ περίπου ἐτῶν. Στὸ διάστημα αὐτὸ προέβαλε ἐπανειλημμένως ὅλα τὰ θέματα ποὺ ἀπασχολοῦν τοὺς εὐλαβεστάτους Έφημερίους καὶ τοὺς «συνεργούς» αὐτῶν ἐν τῷ ἱ. ναῷ (νεωκόρους, ἱεροψάλτες κ.λπ.). Καὶ δὲν ὑστέρησε, νομίζει ὁ συντάκτης τῆς, καὶ στὴν προβολὴ θεμάτων τῶν Κληρικῶν - Εκπαιδευτικῶν.

Ἡ σελίδα εἶναι ἀνοικτὴ καὶ ἐπιθυμεῖ εἰλικρινὰ νὰ δημοσιεύει «μετὰ πολλῆς χαρᾶς» ὅ,τι ἐνδιαφέρει καὶ ἐξυπηρετεῖ τοὺς Έφημερίους μας. Καί, φυσικά, καὶ τοὺς Κληρικούς - Εκπαιδευτικούς.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΕΙΣΜΟΠΑΘΕΙΣ

Γιὰ τὴν πληρέστερη ἐνημέρωση τοῦ Χριστεπωνύμου Πληρώματος, τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου κυκλοφόρησε τὸ ὑπ' ἀρ. 14 (Ὁκτώ-

Τοῦ κ. Εὐαγγέλου Π. Λέκκου

βριος 1986) δελτίο «Πρὸς τὸ λαό», ἀφιερωμένο στο θέμα τί ἐπράξε ἡ Έκκλησία γιὰ τοὺς σεισμοπαθεῖς τῆς Μεσηνίας.

Ἦταν ἀναγκαῖα ἡ ἔκδοση τοῦ δελτίου, γιὰ τὴν παρὰ τὴν ὄντως ἐντυπωσιακὴ παρουσία τῆς Έκκλησίας, ὁ ἡμερήσιος Τύπος καὶ τὰ ἠλεκτρονικὰ μέσα ἐνημερώσεως ὅχι μόνο δὲν προέβλεπαν τὴν προσφορά τῆς, ἀλλ' ὡς μὴ ὤφελε διετύπωσαν καὶ ἀήθη ἐρωτήματα ὅπως «Τί ἔκανε ἡ Έκκλησία;», ἢ δῆλωναν ψευδῶς ὅτι ἡ Έκκλησία ἦταν ἀπούσα!

ΤΑ ΔΕΚΑΧΡΟΝΑ ΤΗΣ «ΕΚΚΛ. ΑΛΗΘΕΙΑΣ»

Μὲ τὴν εὐκαιρία ποὺ συμπληρώθηκαν δέκα χρόνια (1976 - 86) ἀπὸ τὴν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδος «Έκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου ὀργάνωσε ἑορταστικὴς ἐκδηλώσεις, κατὰ τὸ ἀκόλουθο πρόγραμμα:

Πέμπτη 16 Ὁκτωβρίου 1986: Θεία Λειτουργία στο Συνοδικὸ Παρεκκλήσιο (Ἱ. Μονὴ Πετράκη), χοροστατοῦντος τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς Σεβ. Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος κ. Βαρθολομαίου καὶ προσφορά, κατόπιν, ἀναψυκτικῶν στὰ γραφεῖα τῆς Έφημερίδος. Τὸ ἀπόγευμα, ἐκδήλωση στὸν «Παρνασσό» ποὺ περιελάμβανε πρώτη προβολὴ ταινίας μικροῦ μήκους μὲ θέμα «Κρυφὸ Σχολεῖο», ὁμιλία τοῦ Δ' ντοῦ τῆς Ε.Α. κ. Ἱ. Μ. Χατζηφώτη (θέμα, Ἡ ἀποστολὴ καὶ ἡ σημασία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Τύπου σήμερα), ἀπονομὴ ἐπάθλου Ἀρχιεπισκόπου Σερραφείμ ὑπὸ τοῦ Ἱδίου στὸν π. Γεώργιο Μεταλληνό, ἐπίκ. Καθηγητὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς γιὰ τὸ βιβλίο του «Παράδοση καὶ ἀλλοτρίωση» καὶ ὁμιλία τοῦ Ἱδίου πάνω στο αὐτὸ θέμα. Ἡ ἐκδήλωση ἔκλεισε μὲ ὕμνους ποὺ ἔψαλε ἡ Ἑλληνικὴ Βυζαντινὴ Χορωδία (Λυκ. Ἀγγελόπουλου) καὶ τὴ φῆμη τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Σερραφείμ.

Τὸ Σάββατο, ἐξάλλου, 18 Ὁκτωβρίου πραγματοποιήθηκε ἐκδρομὴ τῶν συντακτῶν καὶ συνεργατῶν τῆς Ε.Α. στὴν Ἱ. Μητρόπολη Ἀργολίδος.

★

ΝΕΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΤΟΥ ΤΑΚΕ

—Καραμητρόπουλος Ἀθ., ἱερέυς, ΜΚ 9, ἔτη ὑπὴρ. 35, σύνταξη 56.320, οἰκ. ἐπίδ. 2.900, ἐφάπαξ 1.036.792.

—Γκαρσθέλλας Κων., ἱερέυς, ΜΚ 9, ἔτη ὑπὴρ. 35, σύνταξη 56.320, οἰκ. ἐπίδ. 2.900, ἐφάπαξ 1.027.008.